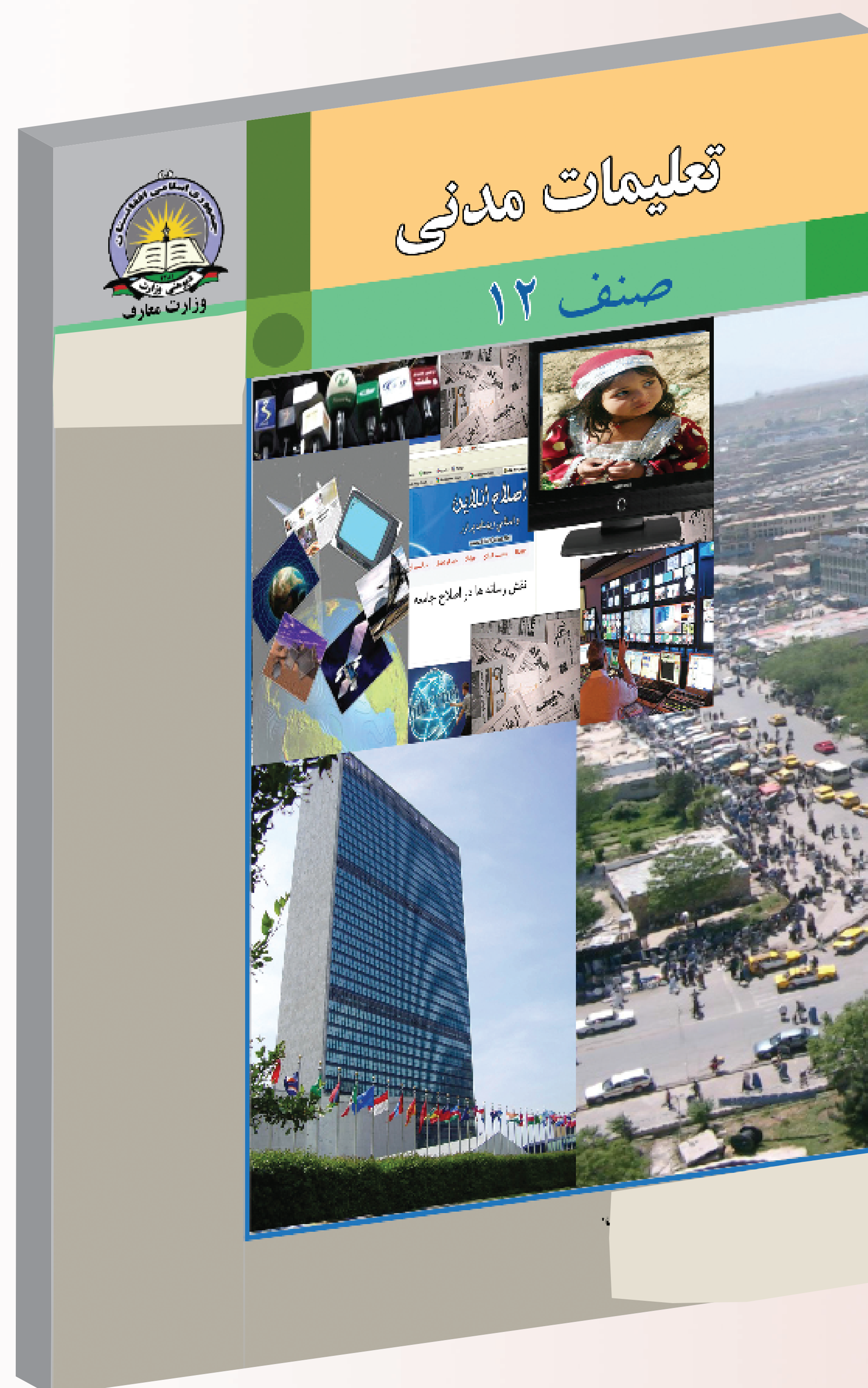

کتاب معلم

رهنمای تدریس تعلیمات مدنی

صنف ۱۲

رهنمای تدریس تعلیمات مدنی- صنف ۱۲

سال چاپ : ۱۳۹۹ هـ. ش.

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، گوجر دي
پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي
هم ایماق، هم پشه یان

دا هېواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به
لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مو دی رهبر
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

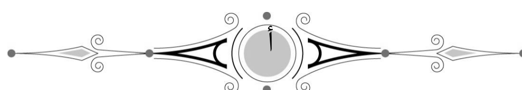

کتاب معلم

رهنمای تدریس تعلیمات مدنی

صنف دوازدهم

سال چاپ: ۱۳۹۹ هـ ش.

مشخصات کتاب

مضمون: رهنمای تدریس تعلیمات مدنی

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت تعلیمات مدنی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: دوازدهم

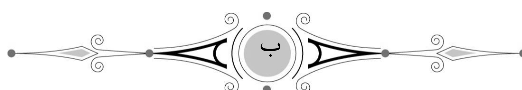
زبان: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه

سال چاپ: ۱۳۹۹ هجری شمسی

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکتایی را که بر ما هستی بخشید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتن برخوردار ساخت، و درود بی‌پایان بر رسول خاتم- حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه‌گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش‌گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و انکشاف آموزش و پرورش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانوادهٔ بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین‌رو، اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی و رهنمای تدریس در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکرشده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به‌عنوان تربیت کننده‌گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، با استفاده از این رهنما، از هیچ نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پرورش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس راآغاز کنند، که در آیندهٔ نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمدن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

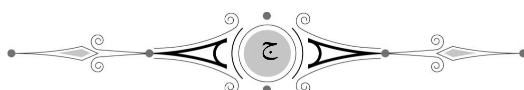
همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفادهٔ بهتر کنند و خوشه چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این رهنمای تدریس مجدانه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موفقیت استدعا دارم.

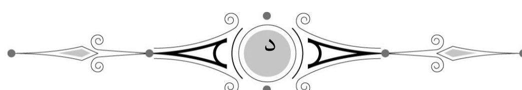
با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست

کلیات

رهنمودهای لازم برای معلم

نصاب تعلیمی چیست؟

دراین باره که نصاب تعلیمی چیست؟ نظریات مختلف وجود دارد؛ یک‌عده آن‌را مفردات درسی می‌دانند و عده‌یی دیگر کتاب درسی. برخی از علمای تعلیم و تربیه نصاب تعلیمی را جداگانه تعریف نموده اند؛ به طور مثال:

نصاب تعلیمی رهنمودیست که همه فعالیت‌های تعلیمی و تربیتی درآن شامل بوده و به دست آوردن آن‌ها هدف می‌باشد.

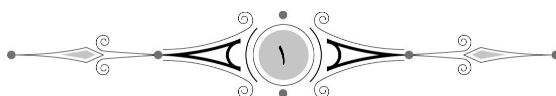
نصاب تعلیمی عبارت از تمام دانش‌ها، مهارت‌ها و ذهنیت‌های تعیین شده‌یی است که یک نهاد تعلیمی آموزش آن‌ها را برای شاگردان در نظر می‌گیرد. یا به عبارت دیگر، نصاب تعلیمی تمام آموختنی‌های پروگرام تعلیمی و تربیتی یک نهاد تعلیمی است که شامل: کتب‌درسی، کتب ممددرسی، رهنمای معلم، تجارب و کارهای عملی(پلان شده) برای شاگردان می‌باشد.

آن‌چه امروز توجه متخصصان تعلیم و تربیه را به خود معطوف نموده، پاسخ به این سؤال است که دست اندرکاران تهیۀ مفردات و مؤلفان کتب درسی چه چیزهایی را با استفاده از روش‌های مشخص باید به شاگردان بیاموزانند که در زنده‌گی حال و آیندۀ شان مفید باشد؟

همه اتفاق نظر دارند که شاگردان در شرایط متفاوت رشد می‌کنند و در آینده با مسایل جدیدی رو به رو می‌شوند، از طرف دیگر دورۀ جوانی با خصوصیاتی؛ چون: تصمیم گیری مستقل، مسؤولیت پذیری، آینده نگری و دور اندیشی در مسایل از سایر دوره‌های زنده‌گی متمایز می‌گردد، جوان برای تعامل درست با جامعه و ورود به دنیای بزرگان نیازمند کسب مهارت‌های مختلفی می‌باشد، باید بداند که نیازهای جامعه یی که در آن زنده‌گی می‌کند ازچه قرار است و کسب علم و دانش و مهارت‌های علمی چقدر برایش ضروری است؟ او نیاز دارد بداند که کیست؟ چگونه با حوادث می‌بیند؟ چگونه حقایق را درک می‌کند؟ چگونه انتخاب می‌کند و چگونه عمل می‌کند؟ وی نیازمند علمی است که او را تشویق به اندیشیدن، مطالعه و تحقیق در زنده‌گی اجتماعی کند.

با توجه به مطالب فوق، در تهیه مفردات درسی (تعلیمات مدنی) در حالی‌که با نیازهای علمی مرتبط است بر روش‌های جدید آموختن بیشتر تأکید گردیده است تا آموختن دانستنی‌ها به شیوه‌های قدیم، آموختن روش‌هایی که بر روحیۀ فعال و مشارکتی، ابتکار و نقادی تاکید می‌گردد.

در روش فعال و مشارکتی یا آموزش فعال (Active Learning Method) معلم نقش مهمی در پروسۀ تدریس به عهده دارد. در این نقش، وظیفۀ معلم به انتقال اطلاعات خلاصه نمی شود، او تجارب یادگیری را منحصر به گوش کردن و حفظ کردن مطالب نمی پندارد.

در این نقش، معلم رهنما و تسهیل کنندۀ شرایط مطلوب یادگیری است و به جای انتقال یک جانبۀ مطالب، بر روش یادگیری، کسب تجربه و حل مسأله تأکید می‌نماید. یکی از اهداف اصلی تهیۀ کتاب رهنمای معلم نیز ارائه استراتیژی‌هایی برای آموختن است.

از اهداف و دلایل دیگر تألیف این کتاب (رهنمای معلم) توضیح اهداف، اصول انتخاب و سازمان‌دهی محتوا (متن) و استراتژی‌هایی ارزیابی کتاب(تعلیمات مدنی) صنف (دوازدهم) است.

از آن‌جایی که کتاب درسی حاضر با شیوۀ جدید برای آموختن (تعلیمات مدنی) تهیه گردیده و در آن امکان بیشتری برای ایجاد تجارب یادگیری شاگردان فراهم گردیده است. تدوین کتاب رهنمای معلم امر ضروری پنداشته می‌شود.

البته اذعان داریم که تدریس و آموزش کار ابتکاری و تجربی است و معلمان مبتکر و نو آور در این عرصه دست به نوآوری می‌زنند؛ ولی نباید فراموش کرد که در انتخاب استراتیژی‌های آموزش، متناسب به اصول هماهنگی با اهداف، استراتیژی‌های ارزیابی، امکان مشارکت شاگردان و اصول دیگری که علوم روان شناسی، روان شناسی تربیتی و روان شناسی یادگیری پیش روی ما قرار می‌دهند، باید توجه دقیق صورت بگیرد. هم این‌که بر اساس کدام اصول، محتوا انتخاب شود؟ اصول سازماندهی محتوا کدام‌ها اند؟ استراتیژی‌های تدریس و ارزیابی چیست و چه اهمیت دارند؟ و بالاخره استخراج مفاهیم کلیدی چگونه صورت می‌گیرد؟ در این کتاب رهنمای معلم توضیح می‌گردد.

رهنمای معلم چیست؟

رهنمای معلم کتابیست که به معلم کمک مینماید تا در جریان یک ساعت درسی و یایک دوره معین، تعلیمی پلان تدریس خود را آماده سازد. در رهنمای معلم اهداف عمومی و خصوصی هر درس، وسایل تدریس، استراتژی تدریس، برانگیختن انگیزۀ شاگردان، فعالیت‌های معلم و شاگردان، بخش تحکیم آموزش شاگردان و ارزیابی، کارخانه‌گی، تشریح و معرفی بخش‌های مشکل درس، طرق حل بعضی فعالیت‌های کتاب درسی، معلومات اضافی و مأخذ بیشتر برای معلم گنجانیده شده است. رهنمای معلم برای این منظور تهیه می‌گردد تا معلم را با آماده ساختن پلان درسی و با اهداف عمومی تعلیم و تربیه در یک مرحلۀ آموزش، آشنا سازد به معلم کمک نماید تا مفاهیم و موضوعات هر درس را دریافته، معلومات اضافی را مهیا نماید. رهنمای معلم راه را برای تدریس همگون و یک‌سان کتاب درسی در تمام مکاتب، اعم از مرکز و ولایات و قریه‌های دور دست کشور هموار می‌سازد. به این گونه تدریس مضامین در طول مدت مورد نظر (سال تعلیمی) در تمام مکاتب افغانستان یک‌سان صورت گرفته و کتاب درسی باید تا آخرین درس تدریس گردد. رهنمای معلم این امر را تضمین می‌نماید که تدریس به گونه‌یی که در مکاتب مرکز کابل و یا در سایر ولایات بزرگ صورت می‌گیرد، در مکاتب ولسوالی‌ها و قریه‌های دوردست هم صورت گرفته و راه را برای رشد معارف متوازن و همسان در تمام کشور باز می‌کند.

پالیسی تعلیمی و تربیتی معارف افغانستان

بر مبنای احکام مندرج در مواد شانزدهم، چهل و سوم، چهل و چهارم، چهل و پنجم، چهل و ششم و چهل و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان و بر اساس ماده‌های ششم و هفتم و سایر احکام قانون معارف افغانستان، و با در نظرداشت ضرورت‌ها، واقعیت‌ها و نیازمندی‌های معنوی و مادی کشور و به منظور ترسیم خطوط اساسی نظام تعلیم و تربیهٔ افغانستان پالیسی تعلیمی و تربیتی معارف جمهوری اسلامی افغانستان در نقاط آتی مشخص می‌شود:

۱- آماده ساختن زمینه‌های تعلیم و تربیهٔ معیاری برای اطفال، نوجوانان و جوانان کشور اعم از ذکور و اناث با عقیدهٔ راسخ و روحیهٔ خدا پرستی، پابندی به تطبیق احکام و ارزش‌های اسلامی، وطندوستی، تحکیم وحدت ملی، زیست باهمی و بشردوستی.

۲- تقویت روحیهٔ دفاع از استقلال، حاکمیت ملی، تمامیت ارضی، اخوت اسلامی، همبسته‌گی‌ملی، صلح‌دوستی، غنای فرهنگی و نفی کلیه اشکال و انواع تبعیض و خشونت.

۳- احیای بازسازی، انکشاف و تجهیز مؤسسات تعلیمی و تربیتی.

۴- انکشاف سیستم تعلیمی و تربیتی کشور همگام با تحولات مثبت علمی در جهان.

۵- استفاده و بهره‌گیری از تجارب مطلوب و موفق تعلیمی و تربیتی سایر کشورها.

۶- فراهم ساختن تعلیمات ابتدایی و متوسطه (۱-۹) اجباری و رایگان برای همه، بدون در نظرداشت جنس، قوم، زبان، مذهب، نژاد و موقف اجتماعی.

۷- تدریس در مکاتب (رسمی و خصوصی) به زبان‌هایی صورت می‌گیرد که در قانون اساسی کشور تسجیل شده است.

۸- مطابق با تعلیمات دین مقدس اسلام، ارزش‌های قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، عرف و عنعنات پسندیدهٔ جامعهٔ افغانی و با در نظرداشت اصول پیداگوژیک و تجارب عملی و به منظور بهبود کیفی تعلیم و تربیه، سیستم معارف افغانستان بر اصل جدایی پسران و دختران استوار است؛ بنابرین: تعلیم مختلط بعد از صنف سوم مرحلهٔ ابتدایی در هیچ مؤسسهٔ آموزشی اعم از مکاتب دولتی و خصوصی، کورس‌ها، کلپ‌های ورزشی و غیره مجاز نمی‌باشد.

۹- تدریس زبان‌های سوم (در مطابقت با مادهٔ ۱۶ قانون اساسی) به حیث یک مضمون در مناطق مربوطه.

۱۰-فراهم نمودن زمینه‌های تعلیم و تربیه برای شاگردان دارای نیازمندی‌های خاص، بی‌جاشده‌گان داخلی و مهاجرین.

۱۱- توسعهٔ مدارس دینی، مکاتب تعلیمات عمومی، حرفوی و مسلکی و مؤسسات تربیهٔ معلم و عصری ساختن آن‌ها.

۱۲-ارتقای سویهٔ علمی و مسلکی معلمان.

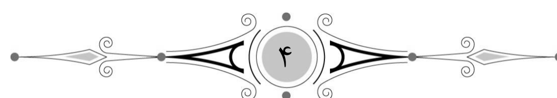
۱۳-بهبود بخشیدن وضع معیشتی معلمان.
۱۴-مبارزه برای محو بی‌سوادی و توسعهٔ مکاتب سواد حیاتی و متمم کارگری (ذکور و اناث).
۱۵-حمایت از سهم گیری بیغرضانه و بشردوستانهٔ کشورها، مؤسسات بین المللی، مؤسسات غیر دولتی و اشخاص در احیا و بازسازی، تجهیز و ارتقای ظرفیت‌های مسلکی، تخصصی و اداری معارف در چوکات قوانین نافذهٔ کشور.
۱۶-تقویت سیستم معارف متوازن و توزیع عادلانهٔ امکانات تعلیمی و تربیتی در مرکز و ولایات کشور.
۱۷-آشنا ساختن شاگردان با اضرار پدیده‌های شوم؛ چون: خشونت، تبعیض، جنگ‌های نامشروع، مواد مخدر، مسکرات و مفاسد اخلاقی.
۱۸-رهنمایی شاگردان به ارزش‌های پسندیده؛ چون: آزادی، صلح، هم‌زیستی مسالمت آمیز، شورا و دموکراسی، رعایت حقوق بشر و حفاظت از محیط زیست.
۱۹-توجه همه جانبه به تعلیم و تربیهٔ نسوان مطابق به احکام و ارزش‌های اسلامی و رعایت توازن میان مکاتب دختران و پسران.
۲۰-توجه به تعلیمات خاص (تیزهوشان، نابینایان، ناشنوایان و دارنده‌گان عقب مانده‌گی‌های ذهنی) و آغاز تدابیر مؤثر برای تعلیم و تربیهٔ آن‌ها.
۲۱-مراقبت و نظارت از تطبیق نصاب تعلیمی معارف جمهوری اسلامی افغانستان، تدریس و استفاده از مواد آموزشی در مکاتب (رسمی و خصوصی) در چوکات قوانین نافذهٔ کشور.
۲۲-زمینه سازی برای رشد ورزش(سپورت و تربیت بدنی).
۲۳- تحکیم روابط و ایجاد هماهنگی بیشتر میان ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و ریاست‌های تربیهٔ معلم، مرکز ساینس و پوهنتون‌های ذیربط درکشور، جهت تبادل اندوخته‌های علمی و تجارب مسلکی.

با تطبیق این پالیسی در معارف کشور به یاری خداوند متعال به نتایج عمدهٔ ذیل دست خواهیم یافت:

- تربیهٔ اولاد کشور با روحیهٔ اسلامی، کسب رضای الله(جل جلاله) و ایجاد یک جامعهٔ سعادت‌مند و مرفه.
- حفظ هویت ملی.
- تربیهٔ سالم اولاد وطن به حیث انسان‌های مسلمان، وطن‌دوست، مفید، متعهد و متمدن.
- فراگیری علم، کسب مهارت‌ها و طرز تفکر سالم شاگردان به منظور تطابق موفقانه با معیارهای علمی جامعه و جهان.
- ارتقای سطح دانش شاگردان به منظور کسب قابلیت و ورود موفقانه به بازار کار.

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان

بر مبنای احکام قانون اساسی جمهوری اسلامی افغانستان، قانون و پالیسی معارف و با درنظرداشت ضرورت‌ها و واقعیت‌های جامعهٔ افغانی، نظام تعلیم و تربیهٔ کشور به منظور تعلیم و تربیهٔ سالم شاگردان اهداف ذیل را دنبال می‌نماید:

الف: اهداف عقیدتی و اخلاقی

۱-تقویهٔ ایمان و اعتقاد به ارکان، اساسات و ارزش‌های دین مقدس اسلام، توسعهٔ بینش اسلامی عاری از افراط و تفریط مبتنی بر تعالیم قرآنی و سنن حضرت پیامبر (صلی الله علیه و سلم).

۲-تقویهٔ روحیهٔ خودشناسی به منظور خداشناسی.

۳-تقویهٔ روحیهٔ اعتماد به نفس و التزام به سجایای اخلاقی.

۴-تقویه و پرورش روحیهٔ نظم و دسپلین پذیری و رعایت احکام و ارزش‌های قانونی.

۴-تقویهٔ روحیهٔ مسئوولیت پذیری در برابر ارزش‌های دینی، اجتماعی، تعلیمی و تربیتی.

ب: اهداف آموزشی و تربیتی

۱-کسب و تقویهٔ مهارت‌های آموزشی؛ از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن، به کار بردن اعداد و حسن خط در زبانهای رسمی و خارجی.

۲-آموزش علوم، فنون، تکنالوژی معاصر و کسب مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد نیاز.

۳-انکشاف استعدادها برای خود آموزی و خود ارزیابی در پروسه‌های آموزش.

۴-رشد و تقویهٔ قابلیت‌های تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق، تشخیص و ابتکار در زمینه‌های علمی، ادبی، فرهنگی و فنی.

۵- کسب مهارت جهت حل معضلات و مشکلات فردی و اجتماعی.

ج: اهداف فرهنگی، ادبی و هنری

۱-رشد استعدادهای فطری شاگردان در عرصه‌های فرهنگ، ادب و هنر سالم و تقویهٔ روحیهٔ شناخت و ارجگذاری به میراث‌ها و گنجینه‌های تاریخی، فرهنگی و ادبی.

۲-معرفت با تاریخ، ادب و فرهنگ افغانستان، تمدن اسلامی و فرهنگ کشورهای دیگر.

۳-حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، هنرهای ملی، آداب و سنن پسندیدهٔ سالم جامعهٔ افغانی.

۴-انکشاف مهارت‌های ادبی و هنری از طریق تمرین و فعالیت‌های انفرادی و جمعی.

د: اهداف مدنی و اجتماعی

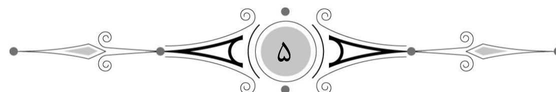
۱- تقویهٔ روحیهٔ استقلال و آزادی‌خواهی حفاظت از ارزش‌های اسلامی، نوامیس ملی و تحکیم بنیاد روابط خانواده بر پایهٔ عدالت و رعایت حقوق افراد.

۲- تقویهٔ روحیهٔ اخوت اسلامی، تعاون، صلح، عدالت اجتماعی، همبسته‌گی ملی و بین المللی.

۳- انکشاف حس خیرخواهی و ارتقای فضایل اخلاقی، ضدیت با خشونت، جنگ‌های نامشروع و مبارزه با مواد مخدر، مسکرات و مفاسد اخلاقی و اجتماعی.

۴- تقویهٔ روحیهٔ احترام به قانون و رعایت آن و حمایت از حقوق قانونی همه اتباع کشور، بدون در نظرداشت جنس، سن، موقف اقتصادی، اجتماعی و وابسته‌گی سیاسی.

۵- انکشاف روحیهٔ گذشت، فداکاری و ایثار در روابط جمعی و مقدم شمردن منافع اجتماعی بر منافع فردی.

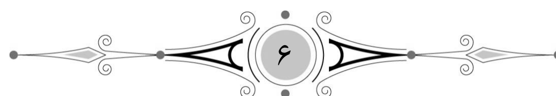
۶- تقویۀ روحیۀ انتقاد و انتقاد پذیری، حوصله‌مندی و احترام به آرای دیگران.
۷- رشد و انکشاف روحیۀ احترام به: کرامت انسانی، حفظ حرمت اشخاص و رعایت آداب معاشرت و حقوق بشر در روابط اجتماعی.
۸- تقویۀ روحیۀ حل اختلافات و برخوردها به طور مسالمت آمیز و سازنده.
۹-تقویۀ فرهنگ تحمل پذیری.
۱۰- تقویۀ روحیۀ استفاده از تجارب و دستاوردهای مثبت علمی و تخنیکی جامعۀ بشری.
۱۱- تقویه و انکشاف روحیۀ نفی هر نوع تبعیض.
۱۲- رشد روحیۀ احترام به مقام انسانی زن و حمایت از زنان.
۱۳- تقویت روحیۀ رعایت حقوق والدین، بزرگان، همسایه‌گان، شهروندان و سایر انسان‌ها.
۱۴- رشد روحیۀ حفاظت از محیط زیست و سرسبزی، ترحم بر حیوانات و حمایت از حیات طبیعی و نباتات.
۱۵- تقویۀ روحیۀ حفاظت از منابع آبی، عدم اسراف در استفاده از آب و جلوگیری از ملوث ساختن دریا، جوی، کاریز و چاه‌ها.

هـ: اهداف اقتصادی

۱- درک نقش مهم اقتصاد در زنده‌گی انسانی، توجه به انکشاف و رشد اقتصادی جامعه و ارتباط فعالیت‌های اقتصادی با اقتصاد خانواده و سلوک فردی.
۲- درک ارزش و اهمیت کار و تقویۀ روحیۀ اشتغال در مشاغل مفید به منظور فقرزدایی.
۳- ایجاد و تقویت روحیۀ صرفه جویی، قناعت و پرهیز از اسراف و تجمل‌گرایی.
۴- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه‌های مناسب استخراج و استفاده از آن‌ها و پرورش روحیۀ حراست از اموال، ثروت و سرمایه‌های ملی.
۵- شناسایی حرفه‌های مختلف و مشاغل تولیدی، توأم با پیشرفت تکنالوژی، احیا و ترویج صنایع دستی و محلی جهت افزایش درآمد ملی و رفع بیکاری و وابسته‌گی اقتصادی.
۶- تقویۀ روحیۀ رعایت اصول اخلاقی در معاملات و فعالیت‌های اقتصادی و مبارزه علیه فعالیت‌های اقتصادی نامشروع.
۷- تشویق در فراگیری فعالیت‌های حرفه یی.
۸- بلند بردن سطح آگاهی شاگردان در رابطه با عرضه و تقاضا.
۹- ترویج اصل انصاف، اخلاق کار و رعایت قانون کار میان استخدام کننده و استخدام شونده.

و: اهداف صحی

۱- درک اهمیت حفظ الصحه و ترویج شیوه‌های سالم زنده‌گی جهت سلامت روانی و جسمی افراد.

۲- انکشاف روحیهٔ رعایت حفظ الصحهٔ عمومی و محیط زیست.

۳- آشنایی با دانش اساسی صحی و انکشاف مهارت‌های لازم به خاطر وقایه در مقابل امراض.

۴- تأمین سلامت جسمی و روانی از طریق فراهم ساختن فرصت‌ها و وسایل لازم و زمینه سازی برای مهیاساختن ساحات مناسب جهت تربیت بدنی و ورزش و سرسبزی محیط زیست.

۶-توجه به صحت طفل و مادر و حمایت از آن‌ها.

اهداف دورهٔ ثانوی(صنف ۱۰ الی۱۲)

- تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره‌های گذشته و آماده‌گی برای تحصیلات عالی.
- رشد و توسعهٔ بیشتر قوهٔ تفکر، تعمق و معلومات در مسایل دینی، مبانی اعتقادی و آشنایی مزید شاگردان با تعلیمات دین اسلام منحیث نظام زنده‌گی.
- تزکیهٔ نفس و رشد فضایل اخلاقی بر اساس ایمان به خداوند (جل جلا له) و ارشادات اسلامی.
- تقویت روحیهٔ فراگیری تعلیم و تربیه در شاگردان و فراهم ساختن زمینه‌های مناسب برای آنان.
- سعی و تلاش جهت شناخت اسرار جهان و قوانین موجود در طبیعت، با استفاده از علوم و تجارب بشری و تکنالوژی پیشرفته.
- فراگیری مزید زبان‌های رسمی و مادری، توسعهٔ دانش ادبی شاگردان و آموزش زبانهای خارجی.
- آموزش علوم و فنون مورد نیاز و کسب مهارتهای فردی و اجتماعی.
- معرفت مزید شاگردان با هنر و استفادهٔ معقول از آن مطابق به ارزش‌های اسلامی و مقتضیات مثبت فرهنگ ملی.
- رشد روحیهٔ حفظ میراث‌های ادبی، فرهنگی، هنری و تاریخی کشور.
- انکشاف روحیهٔ تعاون و علاقهٔ شاگردان به رقابت‌های سالم.
- تقویت روحیهٔ حفاظت از نوامیس ملی و تحکیم بنیاد روابط خانواده بر پایهٔ حقوق و اخلاق اسلامی.
- انکشاف حس خیرخواهی و ارتقای فضایل اخلاقی، صلح خواهی، ضدیت با خشونت و جنگ‌های نامشروع، مبارزه با مواد مخدر، مشروبات الکلی و مفاسد اخلاقی.
- تقویت روحیهٔ مسؤولیت پذیری و اهتمام به امور خانواده‌گی و اجتماعی و مشارکت در فعالیت‌های اسلامی، فرهنگی و اجتماعی.
- تقویت روحیهٔ گذشت، فداکاری و ایثار در روابط جمعی و مقدم شمردن منافع اجتماعی بر منافع فردی.
- آماده ساختن شاگردان برای زنده گی آینده و آگاهی آنان از اهمیت تشکیل خانواده و احکام شرعی مربوط به آن.
- توجه به اهمیت اقتصاد و رشد سالم آن به عنوان وسیله، جهت رسیدن به رفاه و تکامل معنوی شاگردان.
- انکشاف مهارت‌های سنجش خودی در پروسه‌های آموزشی و پرورشی.
- رشد علاقهٔ شاگردان به ورزش و مواظبت از صحت جسمی و روانی آن‌ها.
- حمایت از شاگردان در برابر تهاجم فرهنگی و رهنمایی آن‌ها در اجتناب از تقلیدهای بیجا و تقویهٔ روحیهٔ استفاده از تکنالوجی و پیشرفت‌های مثبت عصر با حفظ اصالت و هویت اسلامی و افغانی در آنان.
- توسعهٔ فرهنگ مطالعه و کتابخوانی.

اصول انتخاب محتوا

در انتخاب محتوا اصول ذیل مد نظر گرفته شده است:

هماهنگی با نیازها، علاقه‌مندی، اعتبار(اعتبار محتوا به معنای منطقی، تسلسل و مستدل بودن، استفاده از پژوهش‌ها و کتاب‌های تأیید شده، مستند و دست اول بودن منابع مورد استفاده می‌باشد)، توانایی‌های سنی و ذهنی شاگردان و فراهم کردن فرصت لازم برای فعالیت‌های داخل و خارج صنف.

اصول تنظیم و ترتیب محتوا

در ترتیب و تنظیم محتوا اصول زیر مبنا قرار گرفته است:

تسلسل، هماهنگی، تعادل بین نیازهای فردی و اجتماعی شاگردان، تعادل میان محتوا و استراتژی‌های تدریس.

استراتژی‌های تدریس

کتاب حاضر بر مبنای اصول تدریس فعال و مشارکتی تدوین شده است. از این رو، در تدریس کتاب باید از روش‌های فعال و مشارکتی از جمله روش مناظره (Argument) روش سؤال و جواب، روش لکچر یا توضیحی (Lecture) مباحثه تیمی و گروپی(Group discussion)، روش ایفای نقش (Role playing) روش سیر علمی، روش بارش مغزی یا فکری(Brain storming) استفاده شود، استفاده از روش پروژه یی (The project Method) را نیز باید به این مجموعه افزود.

باید توجه داشت که تدریس، کار ابتکاری و تجربی است و نمی توان به صورت کلی روش معینی را برای تدریس یک درس یا کتاب پیشنهاد کرد؛ زیرا با وجود شرایط و امکانات در مناطق مختلف کشور، هر مکتب و صنف شرایط خاص خود را دارد؛ اما این به معنای آن نیست که نتوان یک جهت کلی را (که همان استفاده از استراتیژی‌های فعال تدریس است) پیشنهاد یا دنبال نمود.

اجزای اصلی درس

هر درس از اجزای ذیل تشکیل شده است:

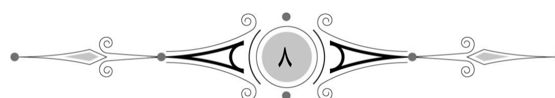
عنوان، مقدمه، متن، تصویر، نقشه، شکل، عنوان فرعی و فعالیت‌های: ورودی، میانی و پایانی که به بعضی از آن‌ها اشاره می‌شود.

عنوان درس

عنوان موجب آماده‌گی ذهنی در شاگردان برای ورود به درس می‌شود. از عنوان درس می‌توان به عنوان یک فعالیت نیز استفاده کرد.

تصویر، نقشه و شکل

در هر درس، تصاویر و نقشه‌ها ارائه شده است که با متن مطابقت داشته و نه تن‌ها بر جاذبه کتاب می‌افزاید؛ بلکه کار کرد انگیزه یی هم دارد.

فعالیت ورودی

هر درس با یک فعالیت آغاز می‌شود که در جریان انجام دادن آن، تدریس با سهم‌گیری و فعالیت شاگردان آغاز می‌شود، فعالیت امری نیست که مجزا از متن در نظر گرفته شود و یا متن محتوا به صورت جداگانه تدریس شود.

فعالیت میانی

فعالیت دومی که در هر درس تهیه شده است، گاه نقشی مشابه فعالیت اول (ورودی) درس را دارد، یعنی برای تدریس متن بعد از آن باید مورد استفاده قرار گیرد و گاه نقش تحکیم و تعمیق مطالب قبلی را دارد.

فعالیت پایانی

در پایان هر درس، فعالیتی طراحی شده است که به تعمیق محتوای درس کمک می‌کند و از طریق آن میتوان درس را هم ارزیابی کرد.

استخراج مفاهیم کلیدی (Key concepts)

ابتدا باید در بارۀ معنی و مفهوم «مفهوم کلیدی» مطالبی ارائه کنیم، هر درس دارای هدف یا اهداف دانشی است، این هدف یا اهداف برای آموختن یک یا چند مفهوم تهیه شده است که این مفاهیم همان، مفاهیم کلیدی متن اند.

با توجه به این مقدمه، مفاهیم کلیدی(ایده‌های اصلی) را می‌توان ابزاری برای ارزیابی محسوب نمود؛ زیرا انجام دادن این عمل توسط فراگیرنده، به معنای آن است که وی به مرحلۀ اول فهم رسیده است.

با توجه به اهمیت مهارت در مطالعه و آموختن متون مختلف می‌توان ((استخراج مفاهیم کلیدی)) را در مراحل آموزش و ارزیابی به عنوان یک مهارت عمده در نظر گرفت که ایجاد و تقویت آن در شاگردان یک هدف به شمار می‌رود.

خلاصه کردن درس

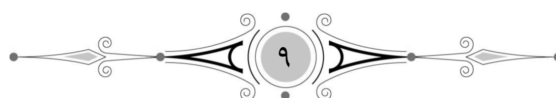
فعالیت ((خلاصه کردن)) هم برای ارزیابی مورد استفاده قرار می‌گیرد و هم خود یک مهارت اساسی است که باید شاگردان آن را فراگیرند.

توانایی«خلاصه کردن» یکی از مهم‌ترین مهارت‌های تفکر است. با خلاصه کردن می‌توان اطلاعات وسیع را در قالب نسخۀ کوتاه تر بیان کرد تا هدف متن به راحتی فهمیده شود. خلاصه عبارت است از جملات کوتاه که مفاهیم اصلی یک قسمت را به ما می‌دهد. خلاصه شامل تمام جزییات در یک بازگویی نیست. جوهر خلاصه، مختصر بودن آن است.

تفاوت «خلاصه کردن» با «استخراج مفاهیم کلیدی» در این است که به جای فهرست کردن مفاهیم اصلی، تلاش می‌شود تا مفاهیم دوباره با هم ترکیب شوند تا متن جدیدی تولید گردد.

توصیه‌های برای خلاصه کردن

۱- مطلبی را که می‌خواهید خلاصه کنید، تلاش کنید بدون نوشتن و یاد داشت کردن بفهمید.

۲- خلاصه را با کلمات خود تان بنوسید. از ساختار متن اصلی پیروی کنید، تا مطمئن شوید که عقاید شخصی خود را در خلاصه وارد نکرده اید، زیرا عقاید شخصی را نباید در عبارات خلاصه وارد کرد. هر کلمه و عبارتی که در خلاصه به کار میرود باید مستند به متن باشد. خلاصهٔ شما باید ۱۵- ۲۰ فیصد باشد.

۳- بعد از اتمام خلاصه برای اطمینان به مقایسه آن با متن اصلی بپردازید.

ارزیابی (Evolution)

ارزیابی عبارت از پروسهٔ منظم برای تعیین و تشخیص میزان پیشرفت یادگیرنده در رسیدن به هدف‌های آموزشی است.

منظور از پروسهٔ منظم این است که ارزیابی باید طبق برنامه و منظم انجام شود، از این رو مشاهدات بی نظم و ترتیب از رفتار شاگردان را نمی توان ارزیابی گفت. در ضمن، کار برد((هدف‌های آموزشی)) برای این است که در ارزیابی باید هدف‌های آموزشی از پیش مشخص شده باشد.

بر این اساس، ارزیابی آموزشی به منظور تشخیص و کمک به اعتلای وضع تدریس، کمک به تصمیم گیری مسؤولان در مورد معلمان، کمک به شاگردان و تدارک ضوابطی در مورد تحقیق در زمینهٔ تدریس، صورت می‌گیرد.

روش‌های اساسی در ارزیابی باید به گونه یی باشد که متوجه هدف‌های دورهٔ تحصیلی بوده و نتایج آن به رهنمایی و انگیزه دادن به شاگردان و معلمان منجر شود، همچنین ارزیابی باید با توجه به هدف ها، روش‌های تدریس و عناصر مختلف مضمون درسی صورت گیرد.

ارزیابی برای اصلاح پروسهٔ آموزش بوده و داوری ارزیابی در مورد شاگردان باید بر اساس اطلاعات همه جانبه شامل عملکرد، رفتار و شخصیت آن‌ها باشد نه فقط بر اساس نمرات امتحانات.

از جانب دیگر شاگردان باید در امر ارزیابی دخالت داده شوند تا بتوانند خود را ارزیابی کنند. بالآخره این که شرایط امید بخش برای ارزیابی باید مورد توجه قرار گیرد.

اهمیت و ضرورت ارزیابی در امر آموزش

ارزیابی در آموزش دو فایدهٔ اساسی دارد:

۱- آگاه شدن شاگرد از میزان موفقیت و پیشرفت علمی خود.

۲- آگاه شدن معلم از میزان موفقیت تدریس مضمون درسی.

آگاهی شاگرد از میزان موفقیت خود سبب می‌شود تا شاگرد با آگاهی و به طور مشخص در بارهٔ پیشرفت خود قضاوت کند و برای یادگیری و کسب موفقیت بیشتر احساس مسؤولیت نماید. شاگرد نقاط ضعف خود را بپذیرد و برای جبران آن تلاش کند، اگر ارزیابی با حسن نیت و به درستی انجام شود اعتماد به نفس شاگردان تقویت می‌گردد. آگاه شدن معلم از میزان مؤفقیت تدریس مضمون، موجب می‌شود تا معلم با بررسی و تحلیل اطلاعات به دست آمده، از نقاط ضعف و

قوت مضمون درسی و شیوۀ تدریس خویش آگاه شود. برای اصلاح آن اقدام کند و توانایی فن معلمی در زمینه‌های مختلف آموزشی و طراحی شیوه‌های تدریس به تدریج در آن افزایش یابد.

انواع ارزیابی

با توجه به زمان ارزیابی و هدف آن، ارزیابی را می‌توان به سه دستۀ تشخیصی، مستمری و پایانی تقسیم کرد:

الف- ارزیابی تشخیصی، به منظور تشخیص آموخته‌ها و مهارت‌های ورودی شاگردان در شروع هر مرحلۀ جدید آموزش انجام می‌شود.

ب- ارزیابی مستمر، عبارت از ارزیابی منظم و دوام‌دار است که برای تشخیص آموخته‌های شاگرد در پایان هر فصل یا درس در طول سال تعلیمی، انجام می‌شود.

ج- ارزیابی پایانی در پایان هر صنف برای تشخیص آموخته‌های شاگرد از کل مفاهیم و مطالب کلی و مهارتی‌های آموخته شده توسط شاگرد در یک سال تعلیمی انجام می‌شود.

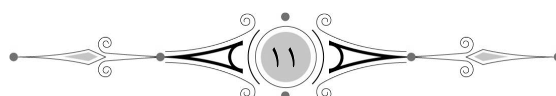
طبقه بندی استراتژی‌های تدریس

روش‌های تدریس(استراتیژی‌های تدریس) از زوایای گوناگون قابل طبقه بندی است و تا کنون تقسیم بندی‌های متفاوتی ارائه شده که طبقه بندی ذیل یکی از آن‌ها است:

۱- روش تدریس عنعنوی یا غیر رسمی، که در مساجد و مدارس غیر رسمی صورت می‌گیرد.

۲- روش‌های جدید تدریس.

- روش لکچر (توضیحی یا سخنرانی).
- روش بارش مغزی یا فکری.
- روش اکتشافی.
- روش حل مسأله.
- روش سوال و جواب.
- روش انفرادی.
- روش مباحثه یی.
- روش پروژه یی.
- روش گروهی (گروپی).
- روش نمایشی.
- روش ایفای نقش.
- روش استقرایی.
- روش آزمایشی
- روش قصه گویی

- و مهم‌تر از همه روش تلفیقی(از چند روش استفاده کردن در یک درس).

برای آشنایی بیشتر خواننده گان تقسیم بندی دیگری به شرح ذیل ارائه می‌شود:

روش‌های فعال و دو جانبه

تعدادی از روش‌های تدریس، معلم و شاگردان را به نحو مطلوب فعال می‌سازد و یاد دادن و یاد گرفتن با ارتباطات دو جانبه صورت می‌گیرد. در این روش‌ها مطالب و مفاهیم با فعالیت‌های معلم و شاگردان کشف می‌شود و هر یک از روش‌های انتخابی، محور تدریس قرار می‌گیرد. بر علاوه ممکن است در درون آن‌ها نیز از یک یا چند روش جزیی استفاده شود. این روش‌ها مراحلی دارند و در آن‌ها، تدریس به صورت منظم شروع می‌شود و تا دریافت مفهوم ادامه می‌یابد، از میان این روش‌ها می‌توان به روش استقرایی، حل مسأله، ایفای نقش، روش آزمایشی و ... اشاره نمود.

۱- روش‌های مشارکتی

روش مشارکتی، از نظر فعال بودن جریان آموزش، از نوع روش‌های فعال به حساب می‌آید؛ ولی چیزی که روش‌های مشارکتی را از روش‌های فعال متمایز می‌سازد، مسألۀ همکاری و هم‌فکری چند شاگرد در راه رسیدن به هدف است.

امکان دارد روش فعال آموزش بین معلم و شاگرد صورت گیرد؛ ولی روش مشارکتی به صورت گروپی است و در آن منافع تیم یا گروپ اهمیت زیادی دارد. یادگیری تعاونی حاصل فعالیت‌های مشارکتی می‌باشد.

۲- روش‌های غیر فعال و یک جانبه

تعداد دیگری از روش‌های تدریس؛ چون: روش لکچر، شاگردان را منفعل و معلمان را فعال می‌کند؛ زیرا اطلاعات به صورت یک جانبه داده می‌شود. از این‌که این روش‌ها اکتشافی نیستند نمی توان از آن‌ها به تنهایی در عملیه تدریس استفاده کرد.

وسیله‌ها و عناصر اساسی تدریس مضمون

۱- مواد و وسایل ممد درسی مورد نیاز

تختۀ سیاه، تباشیر، مارکر، کتاب درسی، کتاب رهنمای معلم، روز نامه ها، مجلات، چارت‌های آموزشی، فلش کارت‌ها، انواع نقشه‌های جغرافیایی، کامپیوتر، انترنت، انواع سلایدها، تصاویر، فلم‌ها، اطلس‌های تاریخی، مدل کرۀ زمین، گراف‌ها، جدول مندلیف، شجره‌های سلسله‌های تاریخی، فلم‌های مستند تاریخی و داستانی در رابطه به موضوع، عکس‌ها، نقاشی‌ها، اشکال و تصاویر از شخصیت‌های علمی و تاریخی، منابع و کتب معتبر، البوم مسکوکات، پول کاغذی و فلزی و ... از جملۀ موارد و وسایل ممد درسی به شمار می‌روند.

۲- توقعات از معلم

الف- صلاحیت‌های عمومی داشتن شهادتنامهٔ لیسانس یا حداقل فوق بکلوریا با تجربهٔ معلمی، آشنایی با آخرین اطلاعات و دست آوردهای علمی مضمون، آشنایی با خصوصیات سنی و ذهنی شاگردان، آشنایی با روش‌های تدریس فعال و مشارکتی و شیوه‌های ارزیابی از دانستنی‌های شاگردان، علاقه‌مندی به شغل معلمی و داشتن صلاحیت‌های اخلاقی.

ب- صلاحیت‌های اختصاصی و مسلکی

- توانایی در طراحی پلان درسی برای دروس مختلف.
- توانایی ادارهٔ صنف.
- توانایی استفاده از مواد و وسایل ممد درسی.

۳- توقعات از مکتب

- فراهم کردن شرایط برای اجرای تدریس مضمون (تهیهٔ کتب درسی، رهنمای معلم و لوازم ممد درسی).
- بر قراری ارتباط منظم با والدین شاگردان.
- توجه به مصوبات وزارت معارف در اجرای برنامهٔ زمانی.
- نظارت بر عملکرد معلمان در صنف و رهنمایی معلمان.
- ایجاد کتابخانه در مکتب.
- تهیهٔ کتاب‌های مورد نیاز معلمان و شاگردان با همکاری خانواده‌ها.

۴- انتظارات از والدین شاگردان

- برقراری ارتباط با معلمان اطفال خود در مورد وضعیت تعلیمی شاگردان.
- با خبر بودن از پیشرفت درسی شاگردان.
- همکاری متداوم با مکتب.

تعلیمات مدنی چیست؟

تعلیمات مدنی عبارت است از دانش‌ها، مهارت‌ها و نظریاتی که ما در بارهٔ جامعه، گروپ‌های اجتماعی، نظام حکومتی، قوانین، حقوق بشر، ارزش‌ها و قواعد جامعه، آداب و رسوم، نهادهای اجتماعی داخلی و بین‌المللی، کسب می‌کنیم. تعلیمات مدنی یک دانش مستقل نیست، بلکه دانشی است بین رشته‌یی که با شاخه‌های علمی جامعه‌شناسی، حقوق، علوم سیاسی، روانشناسی اجتماعی، علم اخلاق، مردم‌شناسی و ساحات جدید پروگرام درسی نظیر آموزش و مهارت‌های زنده‌گی، آگاهی از حقوق بشر، جمعیت شناسی و ارتباطات، رابطه دارد.

اهمیت آموزش تعلیمات مدنی

انسان موجودی اجتماعی است و جامعۀ انسانی بر اساس ارزش‌ها، قواعد، قوانین و مقررات استوار است. افراد به عنوان اعضای بنیادی و اساسی تشکیل‌دهندۀ جامعه، باید ارزش‌ها، قواعد و معتقدات پذیرفته شدۀ جامعه را فراگرفته و از خود سازند و سازمان‌ها، نهادها و تشکیلات آن‌را به خوبی درک و فهم نمایند، تا بتوانند به عنوان اعضای آگاه و فعال در آن، مشارکت و زنده‌گی نمایند.

مضمونی که به نام تعلیمات مدنی در نصاب تعلیمی وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان گنجانیده شده، شامل موضوعات و مطالب مهم مدنی به تفصیل ذیل می‌باشد: ارزش‌ها، قواعد و معتقدات جامعه افغانی، رسانه‌های جمعی، انواع دولت‌ها و دولت جمهوری اسلامی افغانستان، قانون اساسی، بیرق و سرود ملی کشور، سازمان‌های عمده خدمات اجتماعی، مفهوم و انواع مردم سالاری، مردم سالاری در افغانستان؛ حقوق بشر، وضعیت حقوق بشر در افغانستان، ملل متحد، سازمان‌های اصلی و فرعی ملل متحد و وظایف هر یک، و بالآخره، بعضی از مباحث مهم؛ ولی سادۀ جامعه‌شناسی در بارۀ فرهنگ، گروپ اجتماعی و نهادهای اجتماعی و بعضی مسایل دیگر؛ بنابر این، تدریس تعلیمات مدنی شاگردان را با ارزش ها، قواعد و معتقدات اساسی و عمدۀ فرهنگ جامعۀ افغانی آشنا می‌سازد، آن‌ها را با قانون اساسی کشور، بیرق و سرود ملی آشنا می‌سازد، حقوق بشر و ملل متحد را به آن‌ها معرفی می‌کند. بعضی از اصول و قواعد مهم ولی سادۀ جامعه‌شناسی را به آن‌ها آموزش می‌دهد تا از آن‌ها اعضای آگاه، فعال ومتخصص برای جامعه بسازند. تدریس این مضمون باعث ایجاد روحیۀ مدنی، وحدت ملی در شاگردان خواهد شد و از آن‌ها انسان‌هایی صلح‌جو، پاسدار قانون و منظم به بار خواهد آورد. این مضمون به خاطر اهمیتی که دارد، در تمامی دوره‌های تحصیلی تدریس می‌شود.

در مضمون تعلیمات مدنی هدف اصلی تربیت فرد مطلوب و شایسته است، یعنی فردی‌که از حقوق خود و دیگران آگاه باشد؛ شهروندی که به وظایف و مکلفیت‌های خود در برابر جامعه و کشور عمل کند، صادق و پاک‌دامن باشد، و برای پیشرفت کشور خود تلاش کند.

اهداف تدریس تعلیمات مدنی

از تدریس مضمون تعلیمات مدنی انتظار می‌رود که اهداف دانش، مهارت و ذهنیت زیر را تأمین و برآورده سازد:

- شاگردان را با نهادهای اجتماعی (اقتصاد، سیاست، تعلیم و تربیت، دین) آشنا سازد.
- آن‌ها را با عقاید اسلامی و فرهنگی جامعۀ افغانی آشنا سازد.
- قانون اساسی کشور را برای آن‌ها توضیح دهد.
- نشان‌های ملی کشور (بیرق و سرود ملی) را برای شاگردان تشریح نماید.

- انواع دولت و تفاوت‌های اساسی آن‌ها را توضیح دهد.
- قوای ثلاثه دولت جمهوری اسلامی افغانستان (قوای سه‌گانه) را تشریح نماید.
- سازمان‌های عمده خدمات اجتماعی کشور و وظایف هر یک را برای شاگردان توضیح دهد.
- شاگردان را با حقوق بشر آشنا سازد و وضعیت کشور را از این حیث بررسی نماید؛
- آن‌ها را با سازمان ملل متحد و سازمان‌های اصلی و فرعی آن آشنا سازد؛
- مفهوم و انواع مردم سالاری را برای شاگردان تشریح نماید.
- شاگردان را با مشکلات عمدۀ کشور آشنا سازد.
- شاگردان ذهنیت مثبت نسبت به همه انسان‌ها و به خصوص هموطنان خود پیدا کنند.
- روحیۀ ملی و وحدت در شاگردان ایجاد و تقویت گردد.
- شاگردان باید بتوانند در کارهای اجتماعی، سیاسی و اقتصادی محیط خانواده‌گی و کشوری سهم فعالی بگیرند.
- شاگردان علیه پدیده‌های منفی؛ مانند: خشونت، منازعه، ناامنی، مواد مخدر، نفاق و مانند این‌ها، موقف ذهنی و عملی بگیرند.
- شاگردان باید بتوانند وظایف خود را در برابر قانون اساسی کشور درک و در عملی کردن آن تلاش نمایند.

رهنمای تدریس مضمون

در قسمت اول این رهنما، شما معلمان محترم با مقدمات و کلیات مضمون درسی، روش‌های تدریس و روش‌های ارزیابی آشنا شدید. در این بخش با پلان سالانۀ تدریس و روش تدریس هر درس آشنا خواهید شد.

پلان سالانۀ تدریس

پلان سالانۀ تدریس، نشان می‌دهد که محتوای یک کتاب درسی در طول یک‌سال چگونه تقسیم بندی شود. در کشور ما شروع سال تعلیمی برای ولایات سردسیر و گرم‌سیر فرق می‌کند. در ولایات گرم‌سیر سال تعلیمی از تاریخ ۱۵ سنبله آغاز می‌گردد، امتحان چهارونیم ماهه به تاریخ ۱۵ ماه جدی آغاز الی اخیر ماه ادامه دارد، بعد از سپری کردن امتحان، شاگردان به مدت ده روز رخصت می‌گردند. امتحان سالانه به تاریخ اول ماه جوزا آغاز می‌شود و دو هفته دوام می‌کند، بعداً شاگردان برای سه ماه رخصت می‌شوند.

در ولایات سردسیر، سال تعلیمی به دوم ماه حمل آغاز می‌گردد. امتحانات چهارونیم ماهه در دو هفتۀ آخر ماه سرطان آغاز می‌شود. شاگردان در دو هفتۀ اول ماه اسد، پس از امتحانات برای مدت ده روز رخصت می‌گردند. امتحانات پایان سال تعلیمی در دو هفتۀ ماه قوس شروع می‌شود و پس از آن شاگردان به رخصتی زمستانی می‌روند. طول سال تعلیمی در مجموع ۲۸ هفته است، برای تنظیم پلان سالانه درسی تعداد صفحات کتاب درسی را بر عدد۲۸ تقسیم می‌کنیم، عدد به دست آمده نشان می‌دهد که در یک هفته چه تعداد صفحات از کتاب درسی را باید تدریس کنید.

پلان روزانۀ هر درس شامل اهداف آموزشی هر درس، روش‌های تدریس، روش‌های ارزیابی، لوازم تدریس، فعالیت‌های تدریس(انجام فعالیت‌های مقدماتی؛ مانند: ادای سلام، احوال‌پرسی، گرفتن حاضری سؤال نمودن از درس قبلی، ایجاد انگیزه، ارائۀ درس جدید و ارزیابی از اندوخته‌های شاگردان)، پاسخ به سؤال‌های متن درس و ختم درس و معلومات اضافی برای شاگردان و معلمان عزیز است که آن را به دقت مطالعه و با جدیت و دلسوزی، آگاهانه و مدبرانه هنگام تدریس شاگردان خویش تا حد ممکن تطبیق و عملی نمایند.

درس اول

زمان تدریس (یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**ضرورت به دولت**	
۲- هدف کلی	آشنایی با ضرورت دولت در جامعه.	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • با مفهوم ضرورت به دولت آشنا شوند. • عناصر متشکلۀ دولت را تفکیک کرده بتوانند. • به اجرای وظایف در دولت علاقه‌مندی پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب	
۵- مواد ممکن و ممِد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.	
۶- شیوۀ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و طرح یک سؤال از دروس سال گذشته؛ مانند: بی سوادی در کشور ما چه مشکلات را به بار آورده است؟	زمان ۵دقیقه
	انگیزه چرا به دولت ضرورت داریم؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۳) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده و در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.	۱۰
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید.	۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند.	۱۵
۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.	۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و اساس نوبت درس را تشریح می‌نمایند.	
۴-ارزیابی درس جدید از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- استعمال کلمهٔ دولت را واضح سازید. ۲- در علم سیاست حکومت به چه تلقی می گردد؟ ۳- دولت‌ها که ادارهٔ سالم و نظارت دقیق دارند وظایف شان را چطور انجام می‌دهند؟	۴- مطابق سویهٔ خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- کلمهٔ دولت دوگونهٔ استعمال دارد. ۲- درعلم سیاست حکومت وسیله یی تلقی می‌شود که برای برقراری نظم، ایجاد امنیت داخلی و خارجی و تأمین رفاه و خیر مردم از طرف دولت ایجاد شده است. ۳- برخی از دولت‌ها که ادارهٔ سالم و نظارت دقیق دارند و خود را نزد مردم مسؤول می‌دانند و ظایف شان را در قبال مردم به حیث یک خدمت‌گزار، به طور شایسته انجام می‌دهند و خود را از مردم جدا نمی‌دانند.	۱۰
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- ضرورت تشکیل دولت را در چند سطر بنگارید.

چون جامعه بدون قانون و رهبری نظم و دوام ندارد؛ بنابراین جامعه ضرورت به دولت دارد و از همین جهت است که از زمان‌های دور اجتماعات انسانی متوجه این ضرورت مهم شده اند و به تشکیل دولت‌های کوچک و بزرگ اقدام کرده اند.

۲-دولت را تعریف نمایید.

به مفهوم عمومی دولت به معنای مجموعۀ سازمان‌های اجرایی که قدرت ادارۀ جامعه به آن داده شده است می‌باشد.

۳-اگر در جامعه دولت وجود نداشته باشد، جامعه به کدام مشکلات مواجه می‌شود؟

هرگاه در جامعه حکومت وجود نداشته باشد در همۀ امور اجتماعی، اقتصادی و سیاسی اختلال و بی نظمی به وجود می‌آید و جامعه به جهت هرج ومرج، مطلق العنانی و بی دانشی، ظلم، خودسری و خودکامه‌گی می‌رود، جان، مال و ناموس مردم به خطر می‌افتد و آنارشیزم جای آن را می‌گیرد.

۴-در مورد اهمیت سر زمین معلومات دهید.

ساحۀ خاک یا قلمرو یکی دیگر از عناصر اساسی تشکیل دهندۀ دولت پنداشته می‌شود . سر زمین یک کشور عبارت از محدودۀ جغرافیایی معینی است که جمعیتی از افراد در آن مسکن گزین بوده و در آن حکومت تشکیل می‌دهند.

۵- وظایف اصلی دولت‌ها را کدام موضوعات تشکیل می‌دهد؟ بیان دارید.

بعضی از وظایف اصلی دولت‌ها عبارت اند از:

- وضع قانون و مقررات برای ادارۀ دولت، تعیین مسؤولان برای اجرای قوانین.
- نظارت بر اجرای قانون و جلوگیری ازقانون شکنی، حراست از ارزش‌های دینی و ملی از راه‌های مختلف؛ مانند: مکتب‌ها، پوهنتون‌ها، و رسانه‌های جمعی، تأمین امنیت داخلی، تطبیق احکام قانون اساسی و سایر قوانین، دفاع از استقلال، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی.

معلومات اضافی برای معلم محترم

دولت

کلمهٔ دولت کلاسیک عمدتاً در معانی ذیل به کار رفته است:

۱- مال، ثروت و نعمت.

۲- اقبال، بخت، کامگاری.

۳- حکومت، قدرت و فرمان‌روایی.

۴- چیزی که دست به دست می‌گردد.

دولت کلمه یی عربی بوده و از لحاظ لغوی از تداول و یا متداوله گرفته شده، تداول از دست به دست گرفتن و از دست به دست گشتاندن را می‌گویند. مال و متاع دنیا را هم دولت می‌گویند به خاطری که به دست کسی استقرار پیدا نکرده و از کسی به کسی دیگر منتقل می‌شود قدرت و سلطه را هم دولت گفته اند. [(۱)]

خداوند (جَلَّ جَلاَلُه) فرموده: (وَتِلْكَ الأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ) ال عمران: ۱۴۰ یعنی همین روزهای (پیروزی و شکست و یا قدرت و یا ضعف) را بین مردم به نوبت می‌گردانیم.

دولت از کلمهٔ لاتین STATUS و ریشهٔ STARE (پایگاه) گرفته شده و به مفهوم « وضعیت موجود» است دولت به عنوان نهاد اجتماعی، مجموعهٔ افراد است. در سر زمینی مشخص و تحت ادارهٔ سازمانی به نام حکومت سیاسی معین. در جامعه شناسی، دولت به عنوان یک نهاد اجتماعی پایدار است.

در قدیم، وظایف حکومت‌ها محدود به تأمین نظم و آرامش در کشور بود. امروز وظایف حکومت‌ها بسیار زیاد، متنوع و پیچیده شده است. بسیاری از امور اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، صحی و.... با درجات متفاوت، در ساحهٔ ادارهٔ مستقیم و به خصوص غیر مستقیم و اعمال نظارت حکومت‌ها نهاده شده است. [(۲)]

---

(۱) سیغانی، پوهیالی محمد اختر نظام سیاسی اسلام ص ۱۳ پوهنحی شرعیات دیپارتمنت ثقافت اسلامی سال ۱۳۸۸ هـ.ش.

(۲) آراسته خو، محمد نقد و ذهنیت بر فرهنگ اصطلاحات علمی- اجتماعی ص ۵۶۷ ۱۳۸۰ هـ.ش.

درس دوم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>**۱- عنوان درس**</td><td colspan="2">**اقسام دولت**</td></tr>
<tr><td>**۲- هدف کلی**</td><td colspan="2">آشنایی با اقسام دولت</td></tr>
<tr><td>**۳- اهداف آموزشی**
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رودکه در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• اقسام، دولت را بدانند.
• تقسیم بندی دولت‌ها را از حیث ترکیب تشریح کرده بتوانند.
• ذهنیت مثبت به شکل بهتر دولت پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>**۴- روش‌های تدریس**</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب</td></tr>
<tr><td>**۵- مواد ممکن و ممُد درسی**</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.</td></tr>
<tr><td>**۶- شیوۀ ارزیابی**</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">**۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف**</td><td>**فعالیت مقدماتی**
سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: دولت چیست؟</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>**انگیزه**
آیا می‌دانید علما دولت‌ها را از چند جهت تقسیم کرده اند؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۷) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴-ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱-کدام عوامل باعث انواع دولت گردیده است؟ ۲- اصطلاح فدرال از کدام کلمه گرفته شده و چه معنی می‌دهد؟ ۳- راجع به دولت جُمهوری معلومات دهید. **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته، در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت، درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویهٔ خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱-از زمانه‌های گذشته تا حال دولت‌ها شکل واحد نداشته و از لحاظ سازمان، درجهٔ استقلال وطرز اداره یکسان نبوده اند. باید دانست که این تقسیم بندی به اثر وقایع تاریخی، موقعیت جغرافیایی، عوامل نژاد و مذهب، درجهٔ تمدن و عوامل دیگر حاصل شده است. ۲- اصطلاح فدرال ازکلمهٔ لاتین Feudگرفته شده و به معنای قرارداد یا موافقت نامه کار گرفته شده است. ۳- دولت‌های که زمامداران آن‌ها به صورت میراثی نه، بلکه از طرف مردم تعیین می‌گردند، دولت‌های جُمهوری گفته می‌شود. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- فرق انواع دولت را در چند سطر بیان دارید.

از زمانه‌های قدیم تا به حال دولت‌ها شکل واحد نداشته و ازلحاظ سازمان، درجۀ استقلال و طرز اداره یکسان نمی‌باشد. باید دانست که این اختلاف به اثر وقایع تاریخی، موقعیت جغرافیایی، عوامل نژاد، مذهب، درجۀ تمدن، اوضاع اقتصادی و عوامل دیگر حاصل شده است؛ ولی با وجود اختلاف، دولت‌ها را می‌توان از سه جهت طبقه بندی کرد. ازحیث درجۀ استقلال، ازنظر ترکیب، از نظر شکل.

۲- دولت مرکب را تعریف نمایید؟

دولت‌های مرکب یعنی تجمع ارادی چندین دولت حاکم، به دور یک محور قدرت مرکزی و سپردن قسمتی از اختیارات سیاسی به شخص و یا نهادی است که در درجۀ بالا تر از دولت‌های عضو قرار گرفته باشد.

۳-دولت‌های مرکب به کدام اقسام در جهان وجود دارد؟ صرف نام بگیرید.

انواع دولت‌های مرکب؛ عبارت اند از: کانفدراسیون و کشورهای فدرال.

۴- دولت فدرال را تعریف نمایید؟

تعدادی از کشورها، ایالات و مناطق خود مختار را دربرگرفته باشد. این دولت‌ها به وسیلۀ یک قانون اساسی فدرال با هم گره خورده، یک دولت واحد تشکیل می‌دهد.

۵- یکی از جملات زیر در مورد انتخاب رئیس جمهور صحت است آن را باگذاشتن (√) نشانی کنید.

الف: انتخاب رئیس جمهور با مراجعه مستقیم به آرای مردم صورت می‌گیرد.

ب: انتخاب رئیس جمهور با مراجعه غیر مستقیم به آرای مردم صورت می‌گیرد.

ج: انتخاب رئیس جمهور با خرید آرای مردم صورت می‌گیرد.

د: انتخاب رئیس جمهور به مراجعه مستقیم یا غیر مستقیم به آرای مردم صورت می‌گیرد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

شکل ریاستی حکومت

استقلال و جدایی کامل ارگان‌های قوۀ مقننه و مجریه، خصلت خاص شکل ریاستی حکومت است. در شکل ریاستی دولت از سه ارگان حکومت: قوۀ مقننه، قوۀ مجریه و قوۀ قضاییه، جدا از هم در قدرت متناسب هستند. از این‌رو هر یک از آن‌ها به طور مستقل در ساحۀ خاص خود فعالیت می‌کنند. در این شکل حکومت رئیس اجرایی، رئیسی اسمی نیست، بلکه هم رئیس دولت است و هم رئیس حکومت، کابینۀ او مرکب از مشاوران، معاونان و همکارانی است که به طور کامل پیرو او هستند و در برابر او مسؤول اند، نه در برابر قوۀ مقننه. در واقع اعضای کابینۀ او نمی‌توانند از بین اعضای قوۀ مقننه باشند. این افراد رئیسان اداری هستند که حق پیشنهاد قانون را ندارند و در برابر قوۀ مقننه هم نمی‌توانند روش وضع قانون را رهنمایی کنند. رئیس مجریه هم عضو قوه مقننه نیست و حق شرکت در مذاکرات را هم ندارد. دورۀ تصدی او هم که زمان معینی است به قوۀ مقننه ارتباط ندارد. برای باز خواست رئیس قوۀ مجریه طبق قانون اساسی روش خاصی وجود دارد.[1]

---

(۱) عالم عبدالرحمن بنیادهای علم سیاست ص ۳۳۲ نشر نی چاپ هفدهم: ۱۳۸۶ هـ‌ش.

درس سوم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">ساختار دولت ما</td></tr>
<tr><td>۲- هدف کلی</td><td colspan="2">آشنایی با ساختار دولت ما</td></tr>
<tr><td>۳- اهداف آموزشی
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• ساختار دولت ما را بدانند.
• قوهٔ اجراییه را از قوه‌های دیگر تفکیک کرده بتوانند.
• در شناسایی ارکان تشکیل کنندهٔ دولت ذهنیت مثبت پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>۴- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">فعالیت گروهی، مباحثه، سؤال و جواب.</td></tr>
<tr><td>۵- مواد ممکن و ممِد درسی</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.</td></tr>
<tr><td>۶- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی
سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: دولت ما چگونه یک دولت است؟</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>انگیزه
کی می‌تواند بگوید که دولت ما از نظر ساختمان متشکل از کدام قوه‌ها است؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۱) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.	۱۰
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند روی تخته تحریر و معنی نمایید.	۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند.	۱۵
۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید که به نوبت درس را تشریح کنند و سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- سه وظیفهٔ رئیس جمهور را بیان دارید. ۲- در رأس قوهٔ اجراییه کی قراردارد؟ ۳- دو وظیفهٔ حکومت را بیان دارید.	۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویهٔ خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- سه وظیفهٔ رئیس جمهور عبارت انداز: • مراقبت از اجرای قانون اساسی. • تعیین خطوط اساسی سیاست کشور به تصویب شورای ملی • قیادت اعلای قوای مسلح افغانستان. ۳- رئیس جمهور در رأس قوهٔ اجرایی قرار دارد. • تعمیل احکام قانون اساسی و سایر قوانین و فیصله‌های قطعی محاکم. • حفظ استقلال.	۱۰
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۳ دقیقه

درس چهارم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**ساختار دولت ما**	
۲- هدف کلی	آشنایی با مجلسین مشرانو جرگه، ولسی جرگه و قوهٔ قضاییه(ستره‌محکمه)	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • مجلسین مشرانو جرگه، ولسی جرگه و قوهٔ قضاییه را بفهمند. • مجلس مشرانو جرگه را از مجلس ولسی جرگه تفکیک کرده بتوانند. • به تصامیم و فیصله‌های مجلسین مشرانو جرگه و ولسی جرگه علاقه‌مند گردند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممِد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوالپرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی، دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کار خانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: دو وظیفهٔ اساسی پارلمان را بیان دارید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه درمورد مجلسین مشرانو جرگه و ولسی جرگه چه می‌دانید؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۳) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در مورد نظارت پارلمان از قوهٔ اجراییه بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون‌نویس نمایند. ۲-لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱-شورای ملی کشور ما متشکل از چند مجلس است؟ ۲- تعداد اعضای مشرانو جرگه و ولسی جرگه جمعاً به چند نفر می‌رسد. ۳-اعضای ولسی جرگه چطور انتخاب می‌گردند؟ ۴- وظیفهٔ قوهٔ قضاییه چیست؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- شورای ملی کشور ما متشکل از دو مجلس ولسی وجرگه و مشرانو جرگه است. ۲- تعداد اعضای مشرانو جرگه به ۱۰۲ نفر و تعداد اعضای ولسی جرگه به تناسب نفوس هر حوزه حداکثر ۲۵۰ نفر می‌باشد که جمعاً (۳۵۲) نفر. ۳- اعضای ولسی جرگه توسط رأی مستقیم، آزاد، سری و عمومی مردم انتخاب می‌گردند. ۴-وظیفهٔ قوهٔ قضاییه تفسیر و تطبیق قوانین در مسایل متنازع به منظور تأمین عدالت در جامعه است. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده، اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- قوهٔ قضاییه چیست؟
قوهٔ قضاییه رکن مستقل دولت جمهوری اسلامی افغانستان است، که مرکب از ستره محکمه، محاکم استیناف و محاکم ابتداییه می‌باشد.
۲-ستره محکمه مرکب ازچند عضو است؟
ستره محکمه مرکب از نه عضو است،که از طرف رئیس جمهور با تأیید ولسی جرگه تعیین می‌گردد.
۳- **دیوان‌های ستره محکمه کدام‌ها اند؟** دیوان‌های ستره محکمه؛ عبارت انداز: ۱- دیوان جزای عمومی؛۲- دیوان امنیت عامه؛ ۳- دیوان مدنی و حقوق عامه؛۴- دیوان تجارتی.
۴- چند مورد از صلاحیت‌های قوه قضاییه را نام بگیرید؟
۱- بررسی قوانین، فرامین تقنینی و معاهدات بین الدول و میثاق‌های بین المللی با قانون اساسی و تغییرآن‌ها بر اساس تقاضای حکومت یا محاکم و مطابق به احکام قانون.
۲- پیشنهاد طرح قانون در ساحهٔ تنظیم امور قضایی به شورای ملی از طریق حکومت؛ ۳- تأمین وحدت رویهٔ قضایی.
۵- اگر درجامعه مصونیت قضایی حاکم نباشد، جامعه به چه مشکلات مواجه می‌گردد؟
اگر درجامعه مصونیت قضایی حاکم نباشد اجرای هیچ یک از برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در جامعه کامیاب نخواهد شد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

قوهٔ اجراییه
قوهٔ اجراییه یا حکومت،مرکب است از رئیس جمهور(در سیستم ریاستی) صدراعظم(در رژیم‌های پارلمانی) و هیأت کابینه یا هیأت وزرا، این ارگان عملی کردن و تطبیق قوانین و تصمیمات قوهٔ مقننه و ادارهٔ امور کشور و اجرای سیاست داخلی و خارجی را به عهده دارد. [1] لهذا در رژیم‌های مختلف وظایف قوهٔ اجراییه نیز تا حدی متفاوت است. به این مفهوم که در بعضی رژیم‌ها قوهٔ اجراییه از صلاحیت‌های بیشتری برخوردار است در حالی که در سایر رژیم‌ها احتمالاً با محدودیت‌هایی مواجه است؛ به طور مثال: در رژیم‌های ریاستی، رئیس جمهوردر راس قوه اجراییه قرار دارد و از جانب دیگر تفکیک قوا در این نوع سیستم‌ها وجود دارد؛ بنابر این وظایف قوهٔ اجراییه متفاوت از کشورهایی است که دارای نظام سیاسی پارلمانی می‌باشد[2]
قوهٔ مقننه (پارلمان): قوهٔ مقننه به حیث مظهر ارادهٔ مردم و قوهٔ قانون‌گذار رکن مهم دولت پنداشته می‌شود. در بعضی از کشورها پارلمان دارای یک خانه می‌باشد، پارلمان اکثر کشورها دارای دو مجلس (دو خانه) می‌باشد. مجلس اولی که معمولاً اعضای آن از طرف مردم انتخاب می‌گردند و مجلس دومی که اعضای آن انتخابی، انتصابی و یا قسماً انتخابی می‌باشد به نام مجلس سنا، مجلس اعیان و غیره یاد می‌گردد.
قوهٔ قضاییه: رکن سوم قوای ثلاثه، قوهٔ قضاییه است که بر اساس قوانین، مقررات، رویهٔ قضایی و عرف وعادات مسلم، به اختلافاتی که بین اشخاص و یا بین افراد و دولت و یا بین سازمان‌های عمومی به وجود می‌آید، رسیده‌گی کرده و با احکام خود به دعاوی خاتمه می‌دهد.

---

(۱) بخشی، علی آقا — فرهنگ علوم سیاسی — ص ۹۹ — سال چاپ: ۱۳۶۰ هـش
(۲)هاشمی، پروفیسور دکتور محمد طاهر — حقوق اساسی مؤسسات سیاسی — ص۸۵ — چاپ دوم ۱۳۹۰ هـش.

درس پنجم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**قانون**	
۲- هدف کلی	آشنایی با قانون و اقسام قانون	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • قانون را بدانند. • اقسام قانون را بدانند. • به تطبیق قوانین در کشور، نظر مثبت پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی مباحثه سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک‌سؤال از درس گذشته؛ مانند: دیوان‌های ستره محکمه را نام بگیرید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید قانون چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۷) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.	۱۰
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید.	۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند.	۱۵
۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.	۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند.	
۴-ارزیابی درس جدید از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- اسم سه قانون عام را بیان دارید؟ ۲- چند مثال از قانون خاص را بیان دارید؟ ۳- دو قانون خارجی بین المللی را صرف نام بگیرید.	۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- قانون اساسی، قانون جزا، قانون بین المللی. ۲-قانون مدنی، قانون تجارت، قانون بین المللی خصوصی. ۳- قانون بین المللی عمومی و خصوصی.	۱۰
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- قانون را تعریف نمایید.
قانون عبارت از مجموعۀ قواعد حقوقی است که از جانب پارلمان کشور وضع و به صورت مداوم بر همه بدون استثنا قابل تطبیق می‌باشد.

۲- هدف قانون چیست؟
هدف قانون تأمین سعادت، تضمین آسایش مردم به وسیلۀ ایجاد نظم و حفظ جامعه از خطر هرج و مرج و حراست حقوق افراد و جلوگیری ازظلم، پاس‌داری از حدود آزادی‌ها، جلوگیری از مداخلۀ خود سرانۀ افراد و طبقات و دولت‌ها و حفظ نظم اجتماعی.

۳- اقسام قانون را نام بگیرید؟
قوانین به: عام، خاص، داخلی و خارجی تقسیم گردیده است.

۴- قانون عام را تعریف نموده با مثال واضح سازید؟
مجموعۀ قواعد قانونی که ازیک طرف یا هر دو طرف آن دولت باشد، قانون عام گویند؛ مانند: قانون اساسی، قانون جزا، قانون مالی و غیره.

۵- قانون خاص را تعریف نمایید؟
مجموعۀ قواعد قانونی که روابط میان افراد را تنظیم می‌کند؛ مانند: قانون مدنی.

معلومات اضافی برای معلم محترم

خصوصیات قانون

قانون دارای خصوصیات زیر می‌باشد:

۱- قانون باید از طرف مقامات ذیصلاح تدوین و وضع شود. این صفت قانون بشر جنبۀ شکلی داشته و منظور آن این است که هرگاه مقامی تجویز صریح را اتخاذ می‌کند، باید دارای صلاحیت باشد.

۲- قانون عمومی و مجرد است. یعنی حالات ممکن الوقوع را بدون ذکر اشخاص مدنظر داشته باشد؛ اما بعد از وقوع عمل حالت عمومیت قانون تغییر می‌کند.

۳- قانون دایمی است. دایمی بودن چنین معنی می‌دهد که یک قانون زمانی که نافذ شد، به صورت دوامدار جریان داشته باشد و همیشه نافذ باقی خواهد ماند؛ مگر این که قانون دیگری برای الغای آن نافذ گردد و این موانع است که قانون قدیم جایش را برای قانون جدید می‌دهد و از تطبیق باز می‌ماند. در غیر آن قانون درهر موقع قابل تطبیق بوده و موعد معین برای آن وجود ندارد؛ ولی بعضاً دیده می‌شود که در موقع جنگ و بحران قانونی به صورت موقت از انفاذ باز مانده و یا قانون دیگری برای یک‌دولت در حالت بحرانی و یا جنگ وضع می‌گردد که البته این موضوعات حالت استثنایی داشته و هیچ گونه صدمۀ به دایمی بودن قانون وارد نمی‌کند.

۴- قانون دستوری است کتبی و تأیید شده که از طرف مقام دولتی مورد اجرا و تطبیق قرار می‌گیرد.[1]

---

(۱) ستانکزی، پوهندوی نصرالله — مبادی حقوق — ص ۱۸۶
پوهنحی حقوق و علوم سیاسی پوهنتون کابل — انتشارات سیرت و مستقبل — چاپ اول: ۱۳۸۷ هـ‌ش.

درس ششم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**قانون اساسی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با قانون اساسی	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • قانون اساسی را بدانند. • قانون اساسی مدون و غیر مدون را از هم‌دیگر تفکیک کرده بتوانند. • به قانون اساسی کشور احترام و علاقه مندی خاص پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممِد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: سه قانون نافذ کشور را نام بگیرید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید قانون اساسی چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.	۱۰
۲-لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید.	۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند.	۱۵
۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.	۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند.	۱۰
۴-ارزیابی درس جدید از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- در گذشته قانون اساسی به چه شکل وجود داشت؟ ۲-محتوای قوانین هر کشور چرا فرق می‌کند؟ ۳-قوانین اساسی بنابر کدام موضوعات به انواع مختلف تقسیم گردیده اند؟ بیان دارید. ۴- وظیفهٔ قوهٔ قضاییه چیست؟	۱- درگذشته قانون اساسی به صورت مقررات پراکنده یا مدون عرفی یا مختلط در جوامع بزرگ، نظیر: مصر قدیم. آریانای کبیر و چین وجود داشت. ۲- به این دلیل که هر دولت به مقتضای شرایط سیاسی خود، حجم موضوعات مندرج در قانون اساسی خود را تعیین می‌کند. ۳- قوانین اساسی بنابر متن، شکل و ماهیت آن به انواع مختلفی تقسیم می‌گردند. ۴- وظیفه قوهٔ قضاییه تفسیر و تطبیق قوانین، در مسایل متنازع به منظور تأمین عدالت در جامعه.	۳ دقیقه
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	

درس هفتم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**قانون اساسی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با تاریخچهٔ مختصر قانون اساسی افغانستان.	
۳- اهداف آموزشی **(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)**	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • تاریخچهٔ مختصر قانون اساسی افغانستان را بدانند. • حقوق اتباع کشور را تشریح کرده بتوانند. • به حقوق اتباع علاقه‌مندی پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: قانون اساسی چیست؟	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا از تاریخچهٔ قانون اساسی کشور آگاهی دارید؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۲۲) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ مادهٔ سوم قانون اساسی بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- بعضی ازحقوق و آزادی‌های نظام نامهٔ شاه امان الله خان را بیان دارید. ۲- نکات مثبت قانون اساسی جُمهوری محمد داوود خان را بیان دارید. ۳- پنج نوع از حقوق و آزادی‌های مدنی را بیان دارید. **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- حق تابعیت مساوی برای اتباع افغانستان، آزادی حقوق شخصی، مصونیت شخصی، لغو برده‌گی و منع استخدام افراد به حیث اسیر یا برده. ۲- از نکات مثبت این قانون اساسی انتخابی بودن رئیس جُمهور توسط لویه جرگه، مسؤول بودن رئیس دولت در صورت ارتکاب جرم، خیانت ملی، متهم شدن از طرف ولسی جرگه و محاکمهٔ آن توسط لویه جرگه می‌باشد. ۳- حق زنده‌گی، حق آزادی و امنیت شخصی، مساوات در برابر قانون، عدالت خواهی، انتخاب وکیل، مصونیت محل اقامت، و حق ازدواج. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده غلطی‌های خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- **قانون اساسی را تعریف نمایید:** قانون اساسی معرف ساختار نظام سیاسی و حقوقی هر کشور است، که به حیث قانون مادر الهام بخش همهٔ قوانین درجامعه می‌باشد.
۲- **قانون اساسی مدون چیست؟** مجموعهٔ از دساتیر و مقرراتی است، که در یک متن تحریری گنجانیده شده و با تشریفات و طرز العمل خاص ازطرف یک ارگان مشخص به تصویب می‌رسد.
۳- **جنبه‌های مردمی اصولنامهٔ اساسی افغانستان ۱۳۰۹ هـ. ش. را بیان دارید.**
جنبهٔ مردمی اصولنامه اساسی افغانستان۱۳۰۹هـ ش.عبارت از تأسیس اولین پارلمان افغانستان است، که دارای دو مجلس (ولسی جرگه و مشرانو جرگه) می‌باشد. طبق این اصولنامه کابینه نزد پارلمان مسؤول است.
۴- **قانون اساسی فعلی کشور ما شامل چند فصل و چند ماده می‌باشد و به کدام تاریخ نافذ گردید؟**
قانون اساسی کشور ما مشتمل بر یک مقدمهٔ دوازده فصل و ۱۶۲ ماده می‌باشد، که در لویه جرگهٔ قانون اساسی منعقده ۲۳ قوس ۱۳۸۲ هـ .ش. مطابق ۱۴ دسامبر ۲۰۰۳ م. مورد بحث قرار گرفت و به تاریخ ۴ جدی ۱۳۸۲ هـ .ش. بعد از توشیح رئیس جمهور نافذ گردید.
۵- دولت مکلف است به منظور ایجاد توازن و انکشاف تعلیم زنان، بهبود تعلیم کوچیان و امحای بی سوادی در کشور، پروگرام‌های موثر طرح و تطبیق نماید موضوع فوق درکدام مادهٔ قانون اساسی درج گردیده، جواب صحیح را با علامت (√) نشانی نمایید. الف: مادهٔ ۴۳ ب: مادهٔ ۴۴ ج: مادهٔ ۴۵ د: مادهٔ۴۶.

معلومات اضافی برای معلم محترم

ماهیت قانون اساسی

قانون اساسی درمفهوم عام به کلیه قواعد و مقررات موضوعه یا عرفی، مدون یا پراکنده گفته می‌شود که مربوط به قدرت، انتقال قدرت و اجرای آن است؛ بنابر این اصول و موازین حاکم بر روابط سیاسی افراد در ارتباط با دولت و نهادهای سیاسی کشور و شیوهٔ تنظیم آن‌ها و همچنین کیفیت توزیع قدرت میان حاکمان و اتباع از جمله قواعد قانون اساسی است.
قانون اساسی، از یک سو حد و مرز آزادی فرد را در برابر عملکردهای قدرت حاکمه و از سوی دیگر حدود اعمال قوای عمومی را در برخورد با حقوق فرد رسم می‌کند.
بنابر این قانون اساسی را می‌توان از دو جهت بررسی کرد. یکی از لحاظ مادی ودیگری محتوایی و شکل ظاهری آن.
۱- قانون اساسی مادی با عطف توجه با ماهیت قواعد که آیا جنبهٔ (اساسی) دارند یا نه، می‌توان با دید مادی به قانون اساسی یک کشور نگریست. آنچه مربوط به ساختار سیاسی، بنیان و استخوان بندی دولت باشد. جزیی از قانون اساسی آن کشور است.

۲- قانون اساسی شکلی

در این مفهوم توجه به شکل قانون است نه محتوا و ماهیت آن. قانون اساسی مجموعهٔ است متضمن اصول و قواعد رفتاری یا سازمانی که دریک متن رسمی و تشریفاتی، به وسیلهٔ مقامات صالح به تصویب رسیده بر افراد و سازمانها و متصدیان امور و قوانین عادی حاکم است.[1]
قانون اساسی را از لحاظ نظریات به انواع مختلف تقسیم می‌کنند.
۱- قانون اساسی عرفی و قانون اساسی موضوعه
۲- قانون اساسی انعطاف ناپذیر(سخت) و قانون اساسی انعطاف پذیر(نرم)
۳- قانون اساسی یکدست و قانون اساسی مختلط.

---

(۱) ستانکزی، پوهندوی نصرالله — مبادی حقوق — ص ۱۸۶
پوهنحی حقوق و علوم سیاسی پوهنتون کابل — انتشارات سیرت و مستقبل — چاپ اول: ۱۳۸۷ هـ.ش.

درس هشتم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**مشارکت سیاسی چیست؟**	
۲- هدف کلی	آشنایی با سلسلهٔ مراتب مشارکت سیاسی	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • مشارکت سیاسی را بدانند. • سلسلهٔ مراتب مشارکت سیاسی را از یکدیگر تفکیک کرده بتوانند. • به فواید سلسلهٔ مراتب مشارکت سیاسی علاقه مندی پیدا نمایند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممِّد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: اهمیت قانون اساسی را بیان دارید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید مشارکت سیاسی چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۲۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.	۱۰
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.	۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند.	۱۵
۴-ارزیابی درس جدید از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- فعالیت سیاسی چیست؟ ۲- از جملهٔ سلسلهٔ مراتب مشارکت سیاسی دو مورد آن را ذکر نمایید. ۳- مشارکت سیاسی چیست؟	۱- مجموعهٔ فعالیت‌های که به سرنوشت همه‌گان ارتباط دارد. ۲- دو مورد از سلسلهٔ مراتب مشارکت سیاسی؛ عبارتنداز: - داشتن مقام سیاسی یا اداری - عضویت فعال دریک سازمان سیاسی ۳- مشارکت سیاسی عبارت از دخالت انسان در سرنوشت خویش، مشارکت واقعی در کلیه مراحل زنده‌گی ازتصمیم‌گیری تا عمل و از عمل تا ارزیابی و اصلاح مجدد را شامل می‌شود.	۱۰
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده غلطی‌های خود را اصلاح می‌نمایند.	۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- **معنای لغوی مشارکت چیست؟** معنای لغوی مشارکت عبارت است از همه گانی کردن یکدیگر را کمک رسانیدن، باهم همکاری، یاری و یاوری و شریک کردن است.

۲- **چند مثال از مشارکت خود را در خانه و مکتب بیان دارید:** با پدر و مادر درکارهای خانه سهم گرفتن، با همصنفان در صنف در درس و تمرینات کتاب حصه گرفتن، درتیم فتبال و والیبال اشتراک کردن.

۳- **مشارکت سیاسی شامل کدام فعالیت‌ها می‌گردد؟** مشارکت سیاسی شامل رأی دادن مردم به احزاب، افراد و سیاست‌ها است.

۴- **به نظر شما اندازه مشارکت چرا در جوامع مختلف، متفاوت است؟** جامعه شناسان و روان شناسان در بررسی‌های مربوط به چگونه‌گی مشارکت و یا مشارکت نکردن مردم در پروسهٔ سیاسی به عوامل مختلف؛ چون خانواده، وضعیت اقتصادی اجتماعی، مکاتب، رسانه‌های همه گانی، هویت سازمانی، گروپی، فرهنگ سیاسی، مدنی و نظایر آن اشاره کرده اند؛ بنابراین اندازه مشارکت و نفوذ سیاسی در جوامع مختلف متفاوت است.

۵-**رژیم‌های غیر مردمی به کدام شیوه‌ها می‌خواهند مردم را از دخالت کردن در سیاست بازدارند؟ درزمینه ابراز نظر نمایید.**

این موضوع دو علت اساسی دارد. ۱- حکومت قدرت محدود کردن دخالت در سیاست را دارد. تا زمانی که بیسوادی، بی خبری عمومی، ضعف و عدم تشکیل احزاب و نا آگاهی مردم و ناتوانی آنها در درک مسایل سیاسی وجود داشته باشد، برای حکومت کار نسبتاً آسانی است که دخالت در سیاست را محدود سازد .

۲- نخبه گان و حکام اغلب می‌ترسند که مبادا ارزشها، منافع و علایق آنها از میان برود.

معلومات اضافی برای معلم محترم

شیوه‌های مشارکت سیاسی

مشارکت مردم در سیاست به هر شکل معنا دارد. ساده ترین شکل مشارکت سیاسی رأی دادن مردم به احزاب، افراد و سیاست‌هاست. لسترمیلبرات در کتاب مشارکت سیاسی خود سلسله مراتبی از مشارکت را مطرح کرده است که از عدم درگیری تا گرفتن مقام رسمی دولتی تعبیر می‌کند و پایین ترین سطح مشارکت واقعی رأی دادن در انتخابات است. [1]

احزاب سیاسی

خوب ترین و مهمترین سازمان سیاسی در دموکراسی‌های معاصر است. به نظر بسیاری از صاحب نظران دموکراسی در نهایت چیزی جز رقابت حزبی نیست انتخابات بدون رقابت احزاب معنی ندارد، به این اعتبار حزب نیز قایم به مفهوم رقابت است. تنها در نظام‌های دو حزبی یا چند حزبی مفهوم حزب مصداق پیدا می‌کند.

یکی دیگر از شکلهای متناوب مشارکت سیاسی، شکل بحث سیاسی غیر رسمی توسط افراد در خانواده‌ها، محل کار یا در میان دوستان است، بدیهی است وقوع چنین بحثهای هم در میان افراد و هم در روابط یا رویدادها فرق می‌کند. درطی مبارزات انتخاباتی یا در موقع بحران سیاسی احتمال بحث بیشتر است، در حالی که نظریات خانواده همکاران یا دوستان می‌تواند مانع بحث شود و یا تشویق کند.

---

(۱) بشریه ، حسین   آموزش دانش سیاسی   ص ۳۷۶   چاپ هشتم: ۱۳۸۷ هـ ش.

درس نهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">شیوه‌های مشارکت سیاسی</td></tr>
<tr><td>۲- هدف کلی</td><td colspan="2">آشنایی با انتخابات</td></tr>
<tr><td>۳- اهداف آموزشی
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• انتخابات را بدانند.
• ممهترین اصول انتخابات را شرح داده بتوانند.
• علاقه مندی به انتخابات پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>۴- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.</td></tr>
<tr><td>۵- مواد ممکن و ممُد درسی</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس</td></tr>
<tr><td>۶- شیوۀ ارزیابی</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی
سلام و احوال پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: مشارکت سیاسی چیست؟</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>انگیزه
آیا می‌دانید انتخابات چیست؟ آیا در انتخابات اشتراک کرده آید؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۳۳) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** ازچند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- انتخابات چیست؟ ۲- سه اصل مهم انتخابات را بیان دارید. ۳- در حال حاضر درکشور ما چند نوع انتخابات از اهمیت خاص برخوردار است؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- انتخابات یکی از مهمترین وسیلهٔ اشتراک مردم در ادارهٔ امور کشور و سهم‌گیری فعال آن‌ها در تعیین سر نوشت سیاسی آنها می‌باشد. ۲- سه اصل مهم انتخابات؛ عبارتنداز: - تمام اتباع کشور اعم از زن و مرد که به سن قانونی رسیده باشند، حق دارند در انتخابات شرکت کنند. - انتخابات از طریق رأی آزاد، عمومی، سری و مستقیم صورت می‌گیرد. - رأی دهنده در انتخابات دارای حق یک رأی بوده و تنها از جانب خود رأی می‌دهد. ۳- در کشور ما دو نوع انتخابات از اهمیت خاص برخوردار است یکی انتخاب رئیس دولت و دیگر انتخابات نماینده گان مجلس مقننه. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

درس دهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**شیوه‌های مشارکت سیاسی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با رفرندوم و مظاهرات	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • رفرندوم و تظاهرات را بدانند. • تفاوتها بین احزاب، انجمن‌ها و رسانه‌ها را تفکیک کرده بتوانند. • به رفرندوم و تظاهرات قانونی و مسالمت آمیز، علاقه مندی پیداو در آن سهم بگیرند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب	
۵- مواد ممکن و ممِد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوۀ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: اخلاق خوب انتخاباتی را بیان دارید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید رفرندوم چیست؟ آیا کدام وقت از طریق تلویزیون تظاهرات را دیده اید؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۳۵) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- رفرندوم نخستین بار در اروپا در کدام قرن و در کدم کشور صورت گرفت؟ ۲-رفرندوم در اسلام در زمان کدام خلیفهٔ اسلام انجام یافت؟ ۳- رسانه‌ها ازچه اهمیت و قدرت فوق العاده برخوردار اند؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- رفرندوم نخستین بار در قرن شانزدهم درکشور سویس برای معلوم کردن نظر مردم ایجاد شد. ۲- در تاریخ اسلام اولین رفرندوم درزمان حضرت عمر فاروق (رض) رخ داد. ۳- رسانه‌ها به عنوان با اهمیت ترین عامل تبلیغات از یک سو و مهمترین عامل تأثیر گذار بر افکار عمومی از سوی دیگر در جامعه از اهمیت و قدرت فوق العاده برخوردار اند. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- درمورد انتخابات خوب معلومات ارائه دارید؟ انتخابات خوب و سالم زمانی برگزار می‌شود، که مردم نماینده گان مورد علاقهٔ خود را آزادانه انتخاب و نظریات مخالف خود را تحمل و بدان احترام گذارند و به رقیب انتخاباتی خود احساس دشمنی نداشته و با یکدیگر با اخلاق حمیده رفتار کنند.

۲- رفرندوم را تعریف نمایید. کلمه رفرندوم به معنای مراجعه به آرای مردم و یکی از شیوه‌های مشارکت سیاسی است رفرندوم شیوه یی است، که بدان وسیله با مراجعهٔ مستقیم به مردم، نظریات عمومی را می‌توان معلوم کرد.

۳- از تظاهرات به کدام مقاصد استفاده به عمل می‌آید؟ آیا قانون اساسی کشور ما مظاهرات را اجازه داده است یا خیر؟

از تظاهرات جهت اعتراض به یک اقدام، تصمیم و سیاست هیئت حاکمه مطرح می‌نمایند. مادهٔ ۳۶ قانون اساسی به اتباع افغانستان حق داده برای تأمین مقاصد جایز و صلح آمیز، بدون حمل سلاح، طبق قانون اجتماع و تظاهرات نمایند.

۴-از رسانه‌ها به کدام هدف استفاده به عمل می‌آید؟ از رسانه‌ها به منظور:

- آگاه نمودن مردم به وقاع سیاسی و اجتماعی و غیره ازطریق اخبار و اطلاعات داخلی و خارجی.
- ایجاد فرصت تفکر و اندیشه برای مردم از طریق تفسیر و تشریح مسایل سیاسی و اجتماعی.
- آموزش به مردم.
- رشد آگاهی جامعه از اهداف و برنامه‌های سیاسی از رسانه‌ها استفاده می‌نمایند.

۵-شیوه‌های مشارکت سیاسی را نام بگیرید. شیوه‌های مشارکت عبارتنداز: انتخابات، رفرندوم یا مراجعه به آرای مردم، مظاهرات و راه پیمایی‌ها، همکاری احزاب و انجمن‌ها و رسانه‌ها.

معلومات اضافی برای معلم محترم

انتخابات: انتخابات به حیث یک لازمهٔ مردم سالاری، جریانی است که از طریق آن مشارکت سیاسی مردم درقدرت حاکمه و تعمیل اصل حاکمیت مردمی، تحقق پیدا می‌کند. به این مفهوم که حکومت مردمی که بر اساس سهم‌گیری اتباع کشور در قدرت عامه استوار می‌باشد هنگامی عملی و در دایرهٔ امکان قرار می‌گیرد که حق انتخاب برای اتباع کشور، تفویض گردد و این مسئله که هر فرد حق سهم‌گیری درتطبیق قدرت حکومتی کشور خود را دارد. این حق که به صورت مستقیم به وسیلهٔ افراد و یا از طریق انتخاب نماینده گان عملی می‌گردد، نمایانگر پذیرش حاکمیت ملی یک دولت است. برای نمایش بهتر این حاکمیت و سعت هرچه بیشتر سهم‌گیری مردم در قدرت دولت، سیستم‌های مختلف انتخاباتی مورد استفاده قرار گرفته و دانشمندان جهت اصلاح و بهبود سیستم‌های انتخاباتی سعی و تلاش می‌نمایند. استفاده مناسب از سیستم‌های انتخاباتی موجب اشتراک وسیع تر مردم در انتخابات و از آن طریق در تحقق مشارکت سیاسی مردم و در نتیجه سبب تحولات بنیادی سیاسی خواهد شد. برعکس،استفاده نادرست سیستم‌های انتخاباتی و یا عدم استفاده از ان، زمینه را برای انحراف از مسیر دموکراسی مهیا ساخته و ثبات سیاسی را در معرض خطر قرار می‌دهد.[1]

یک سیستم انتخاباتی مناسب، در واقع ضمانتی است، برای ایجاد، دوام، استحکام و انکشاف رژیم‌های مردمی. از مطالعهٔ سیستم‌های سیاسی ۱۹۲ کشور جهان بر می‌آید که تنها شش کشور یعنی برونی Burune ،عمان، قطر، عربستان سعودی و امارات متحدهٔ عربی و دولت واتیکان دارای مؤسسات دموکراسی و مبتنی بر نماینده‌گی مردم نمی‌باشند. کشورهای دیگری نیز وجود دارد، که دارای حکومات نظامی بوده و مؤسسات نماینده‌گی را متوقف ساخته و سیستم انتخابات، مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. کشورهای چین، لیبیاو روندا دارای مؤسسات قانون گذاری و نماینده‌گی می‌باشند که به صورت غیر مستقیم انتخابات و یا به شکل انتصابی تعیین می‌شوند. و در بقیه ۱۷۳ کشور سیستم نماینده‌گی مردمی وجود دارد.

---

(۱)هاستمی، پروفیسور دوکتور محمد طاهر حقوق اساسی و مؤسسات سیاسی ص ۱۴۲ انتشارات فرهنگ ۱۳۸۹ هـش.

درس یازدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**مشارکت زنان**	
۲- هدف کلی	آشنایی با مشارکت زنان	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • مشارکت زنان را بدانند. • نقش مشارکت زنان را درجامعه تشریح کرده بتوانند. • به حضور فعال زنان در جامعه علاقه مند شوند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوۀ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: چرا رسانه‌ها از اهمیت فوق العاده برخوردار اند؟	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه درتصاویر چه را می‌بینید؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۳۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند.	۱۰
۲-لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آنرا توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. و سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.	۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند.	۱۵
۴- ارزیابی درس جدید از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- رأی در لغت و اصطلاح کدام معنی را افاده میکند؟ ۲- آیا زنان مسلمان در فعالیت‌های سیاسی و نظامی اشتراک ورزیده اند؟ ۳- امروز زنان کشور ما درکدام موضوعات سهم بارزی را ایفا نموده اند؟	۱-رأی در لغت به معنای ابراز نظر و عقیده است؛ امّا در اصطلاح به معنای انتخاب یک شخص یا سیستم می‌باشد و در سیستم سیاسی معاصر، رأی اکثراً ورقهٔ چاپ شده می‌باشد که حاوی نامزدهای یک‌مقام و یا یک‌جملهٔ پیشنهادی است که از رأی دهنده انتظار می‌رود آن را قبول یا رد کند. ۲- زنان صدر اسلام در فعالیت‌های: سیاسی، نظامی و اجتماعی مشارکت داشتند؛ مثلاً: حضرت بی‌بی عایشهٔ صدیقه از چهره‌های علمی و سیاسی دوران صحابه کرام بوده است. ۳- امروز زنان کشور ما در برگزاری کنفرانس‌ها، سیمنیارها و کارگاه‌های مشورتی، بحث‌های سیاسی، اجتماعی، راه انداختن تظاهرات مسالمت‌آمیز و راه‌پیمایی‌ها و تجلیل از روزهای مهم؛ چون: روز جهانی مادر، روز زن و نظارت از عمل کرد دولت سهم بارزی را ایفا نموده است.	۱۰
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- دست آوردهای اسلام برای زنان چیست؟

با نشر دین مقدس اسلام زنان در پرتو هدایات قرآن‌کریم و سنت نبوی ازمقام عزت و حرمت برخوردار شدند، در تمام بخش‌های زنده‌گی حقوق ایشان داده شد و دوشادوش مردان در سیاست، اقتصاد، تعلیم و غیره سهیم شدند.

۲- در اروپا برای اولین بار، از چه زمانی زنان در صدد به دست آوردن حقوق خود شدند؟

در اروپا بعد از قرون وسطی با آغاز رنسانس سابقه جنبش سیاسی زنان و اندیشه‌های مربوط به آن در جریان انقلاب کبیر فرانسه به وجود آمد، طی انقلاب کبیر فرانسه زنان به تشکیل اقامتگاه‌های انقلابی پرداختند. مبارزهٔ زنان برای به دست آوردن حق رأی همه گانی، در جهان زمان طولانی را در برداشت.

۳- رأی و رأی دهی چیست؟

رأی در لغت به معنای ابراز نظر و عقیده است. رای دهی؛ عبارت از حقی است، که تمام اتباع کشور از آن برخوردار بوده و در استفاده از این حق آزاد می‌باشد.

۴-آیا در تاریخ اسلام زنان نقش سیاسی داشته اند؟ برای اثبات مطلب دو نفر را نام بگیرید.؟

در تاریخ اسلام ثابت است که زنان در فعالیت‌های سیاسی و نظامی و اجتماعی اشتراک ورزیده اند؛ مثلاً: حضرت بی بی عایشهٔ صدیقه (رض) یکی از چهره‌های علمی بزرگ و سیاست‌مدار محترم دوران صحابه کرام بوده است و دوم زبیده خانم هارون رشید و گوهر شاد بیگم.

۵-هم اکنون مشارکت زنان را در روند سیاسی کشور چگونه می‌بینید؟

هم اکنون درکشور ما زنان نقش فعال داشته و در تمام زمینه‌ها حضور دارند. وزرا و وکلایی از میان زنان در روند سیاسی کشور ما ایفای نقش می‌کنند. امروز زنان کشور ما دربرگزاری کنفرانس‌ها، سیمینارها و مجامع مشورتی، بحث‌های سیاسی، راه انداختن تظاهرات مسالمت آمیز و راه پیمایی‌ها و تجلیل از روزهای مهم؛ چون: روز جهانی مادر، روز زن و نظارت ازعمل کرد دولت سهم بارزی را ایفا نموده اند.

معلومات اضافی برای معلم محترم

مشارکت و همکاری زنان بامردان در عرصه معنوی

فعالیت‌های معنوی که زن و مرد در آن شریک اند. حضور زنان در مسجد، در نماز جمعه و عیده‌گاه‌ها می‌باشد. حضرت پیامبر بزرگ اسلام به کسانی که می‌خواستند زنان را از مسجد رفتن منع کند فرمود:

(لَاتَمَنعوا إِمَاءَ اللهِ مساجدَ اللهِ) بنده‌گان خداوند (جَلَّ جَلاَلَه) را از مساجد منع نکنید.

مشارکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی

زن همانند: مرد در صورت استطاعت مکلف است زکات و صدقه بدهد و به عیادت مریض برود و حق همسایه‌گی را رعایت نماید. درس بخواند و تدریس کند، از دیگران انتقاد نماید و امر به معروف و نهی ازمنکر نماید. هنگامی که حضرت عمر (رض) از مهریه بسیار زیاد نهی کرد، می‌خواست که حد و مقدار معینی برای مهریه معین کند زنی به او گفت: ای امیر المومنین مگر قول خداوند را نشنیدی که فرموده است:

(وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِنطَارًا فَلاَ تَأْخُذُواْ مِنْهُ شَيْئًا)

و اگر به یکی از آنان مال فراوانی داده باشید، چیزی از او پس می‌گیرید.

نقش زنان در جهاد

در مسأله فریضهٔ جنگ و جهاد اسلامی، زنان با لشکر اسلام در تهیهٔ طعام و آب و پانسمان زخم و معالجهٔ جراحات جنگی و ترغیب و تشویق ایشان همکاری می‌نمودند. حضرت فاطمه رضی الله عنها به همکاری زنان، کوزهٔ آب بردوش می‌گرفت تا تشنه‌گان جنگی را سیراب کند.

سیاست اسلامی، حق تأمین و برقراری پناهنده‌گی از دشمن را قبول داشته و هنگامی که دشمن درخواست پناهنده‌گی نمود هیچ امریا مجاهد حق تجاوز به او را ندارد.

امهانی دختر ابو طالب کاکای حضرت پیامبر به حضرت رسول الله (ﷺ) گفت: یا رسول الله! من در روز فتح مکه دو مرد را پناه دادم؛ حضرت پیامبر (ﷺ) به او گفت: ما هم پناه دادیم آن‌چه تو پناه داده یی امهانی.

امروز زنان کشور ما از حقوق بهتری برخوردارند که ما شاهد فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی آن‌ها در جامعه هستیم. زنان بادرنظرداشت احکام دین مقدس اسلام و مراعات حجاب شرعی در پُست‌های زیر؛ مانند: وزارت، جنرالی، ریاست، وکیل در شورای ملی، قاضی، استاد پوهنتون، دکتور معلم و ..... فعالیت دارند و از این طریق دَین اسلامی و رسالت تاریخی خود را در عمران و آبادی و پیشرفت کشور فعالانه انجام می‌دهند.

درس دوازدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**وسایل روابط بین المللی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با مسایل کنونی روابط بین المللی	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • مسایل کنونی روابط بین المللی را بدانند. • مسایل کنونی روابط بین المللی را تشریح کرده بتوانند. • ذهنیت مثبت در گسترش روابط کشور ما با دیگر کشورها پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، کتاب رهنمای درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: دست آوردهای اسلام برای زنان چیست؟ بیان دارید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید روابط بین المللی چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۴۵) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- در قرون اولی روابط بین المللی میان کدام کشورها برمبنای کدام موضوعات برقرار بود؟ ۲- اولین کسی که در اسلام کتاب بزرگی را در احکام روابط بین المللی نوشت کی و نام کتاب اش چه بود؟ ۳- از دید روابط بین المللی بازیگران بین المللی به کدام مجموعه اطلاق می‌شود؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظرداشت نوبت، درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- در قرون اولی روابط بین المللی میان چهار امپراطوری مطرح آن زمان، روم، فارس، هند و چین بر اساس تبادلات تجارتی و گاهی بر روابط صلح و جنگ بود. ۲- اولین کسی که در اسلام کتاب بزرگی را در مورد احکام روابط بین المللی نوشت امام محمد بن حسن شیبانی بود و نام کتاب السیر الصغیر و السیر الکبیر بود. ۳-در خصوص روابط بین المللی، مجموعه‌یی را می‌توان به عنوان بازیگر معرفی کرد که عمل آن‌ها از حد و مرزهای کشور فراتر رفته، فعالانه در امور بین المللی شرکت داشته باشد. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- روابط بین المللی را تعریف نمایید. روابط بین المللی از جملهٔ رشته‌های علوم اجتماعی است که از زمانه‌های گذشته از سایر رشته‌ها متمایزشده و به صورت مستقل درآمده است.

۲- بنیاد اساسی روابط بین المللی چطور گذاشته شده؟ معلومات دهید. بنیاد اساسی روابط بین المللی بعد از پیدایش سیستم جدید دولت‌ها به وسیلهٔ دولت‌های امروزی در قرن هفدهم و بعد از قرارداد ۱۹۴۸ م. (وستفالی) پی ریزی شده و با انقلاب کبیر فرانسه ۱۷۸۹ م و کنگرهٔ ویانا ۱۸۱۵ م. تکمیل شده است.

۳- امروز کدام موضوعات شامل بحث روابط بین المللی می‌گردد؟فهرست کنید. موضوعاتی که شامل بحث روابط بین المللی می‌گردد، عبارتنداز: از برقراری صلح در نقاط جنگ‌زده و به طور کلی مسألهٔ صلح جهانی، روابط بین ابرقدرت‌ها، تشنج زدایی، استعمار جهان سوم، انقلاب‌ها و جنبش‌های آزادی بخش، اختلافات محلی، مقابله‌های سیاسی، جنگ افزارهای هسته‌یی روابط بین المللی در فضا.

۴- روابط بین المللی در سابق چگونه بررسی می‌شد؟ تا قبل از پایان جنگ جهانی دوم ۱۹۴۵م. مطالعات روابط بین المللی، در چوکات اندیشه‌ها وتفکرات سیاسی و همچنین تجزیه و تشریح رویدادهای بین المللی بر اساس بررسی روزنامه‌ها و تاریخ نگاری صورت می‌گرفته، که معمولاً استمرار منظم نداشت و هر کدام از محققان و دانشمندان بر اساس زمینه‌های ذهنی مطالعات خود را بررسی می‌کردند.

۵- اصطلاح بازیگران بین المللی به کدام معنی است؟ اصطلاح بازیگر به معنای عام می‌توان درمورد کلیه مقامات، سازمانها، گروپ‌ها و حتی اشخاص به کار برد که مصدر اعمالی بوده و به ایفای نقشی پرداخته اند. در خصوص روابط بین المللی مجموعهٔ یی را می‌توان به عنوان بازیگر معرفی کرد که عمل آن‌ها از حد و مرزهای کشور فراتر رفته، فعالانه در امور بین المللی شرکت داشته باشند.

معلومات اضافی برای معلم محترم

روابط بین المللی: روابط بین المللی که معمولاً آن را اعم از سیاست بین المللی و سیاست خارجی دانسته اند؛ عبارت است از مطالعهٔ تمام مبادلات، معاملات، تماسها، جریان اطلاعات و یا واکنش‌های ناشی از آن‌ها بین جوامع متشکل جدا از هم (کشورها) و اجزای متشکلهٔ آنها. مطالعه روابط بین المللی با موضوعات زیر سروکار دارد:

۱- بازیگران صحنهٔ بین المللی، یعنی کشورها، حکومت‌ها، رهبران، دیپلومات‌ها و مردم.

۲- هدفهایی که بازیگران در پی کسب آن هستند؛ یعنی امنیت، رفاه، قدرت و نظایرآن.

۳- وسایلی که برای تحقق هدف‌های مزبور به کار گرفته می‌شود؛ یعنی اعمال قدرت و اقناع.

۴-محیط عمل، بنیادهای اساسی روابط بین المللی پس از پیدایش سیستم کشوری در اروپا در قرن هفدهم و پس از قرار داد ۱۶۴۸ م. وستفالیا ریخته شد و انقلاب کبیر فرانسه در سال ۱۷۸۹م تکامل یافت.(۱)

شرکت‌های چند ملیتی: امروز شرکت‌های چند ملیتی بازیگران اصلی سیستم اقتصادی جهانی هستند. شرکتهای چندملیتی به شرکتهای گفته می‌شودکه مراکز اقتصادی آنها (مراکز تصمیم‌گیری، اموال و دارایی) نه در کشور بلکه در چندین کشور جهان گسترده و مستقرشده است. این شرکت‌ها منابع طبیعی، دست آوردهای تکنالوژی ما و نیروهای انسانی را از اقتصاد نقاط جهان شناسایی، گردآوری و در یک واحد تشکیلاتی سازماندهی می‌کند.(۲)

شرکت چند ملیتی بزرگ از هیچ دولتی تبعیت نمی‌کند و خود؛ مانند: یک دولت مستقل عمل می‌کند.

....

(۱) بخشی، علی اقا فرهنگ علوم سیاسی ص۱۳۴ سال ۱۳۶۳ هـ.ش.

(۲) عضدانلو آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه شناسی ص ۳۹۹ نشرنی ۱۳۸۶ هـ.ش.

درس سیزدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**روابط اقتصادی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با روابط اقتصادی	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • روابط اقتصادی را بدانند. • روابط اقتصادی را تشریح کرده بتوانند. • ذهنیت مثبت و مطلوب به روابط اقتصادی کشور پیداکنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: روابط بین المللی چیست؟	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه روابط اقتصادی چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۴۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- سه نمونهٔ از فعالیت اقتصادی را بیان دارید. ۲- دو نمونه از فعالیت‌های اقتصادی را که طی آن خدمات عرضه می‌گردد، بیان دارید. ۳- دو نمونه از روابط اقتصادی را بیان دارید. **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- عبارتنداز: • سعی و تلاش دهقانان در زمینهای زراعتی. • فعالیت کارگران و انجینران در فابریکه. • سعی و تلاش نجار درکارگاه(جای کار) ۲- عبارتنداز: • کار و فعالیت معلمان در صنف درسی. • کار و فعالیت کارمندان دولتی در ادارات دولتی. ۳- عبارتنداز: • رابطهٔ کار گران با یک‌دیگر در محیط کار. • رابطه کارگران با انجینران. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

درس چهاردهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">روابط اقتصادی</td></tr>
<tr><td>۲- هدف کلی</td><td colspan="2">آشنایی با تأثیر روابط سیاسی بر روابط اقتصادی و مبادله نابرابر.</td></tr>
<tr><td>۳- اهداف آموزشی
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• تأثیر روابط سیاسی بر روابط اقتصادی را بدانند.
• انتقال مازاد و مبادلۀ نابرابر را تشریح کرده بتوانند.
• به تأثیر روابط سیاسی بر روابط اقتصادی علاقه مندی پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>۴- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب</td></tr>
<tr><td>۵- مواد ممکن و ممِد درسی</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس</td></tr>
<tr><td>۶- شیوۀ ارزیابی</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی
سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: روابط اقتصادی با فعالیت اقتصادی چه تفاوت دارد؟</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>انگیزه
آیا می‌دانید روابط سیاسی چه تأثیر بر روابط اقتصادی دارد؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۵۰) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در مورد نتایج ناخواستهٔ روابط اقتصادی میان جوامع بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- چرا دولت‌ها به تأسیس گمرکات اقدام می‌کند؟ ۲- کالای قاچاق چیست؟ ۳- مبادلهٔ برابر چیست؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- دولتها به تأسیس گمرکات در کشورهای خود اقدام می‌نمایند تا از ورود و خروج کالاها کنترول به عمل آرند. ۲- کالاهای که خارج از چارچوب مقررات وارد و خارج شوند کالای قاچاق تلقی می‌گردد و عامل آن مجرم شناخته می‌شود. ۳- در صورتی که رابطه داد و ستد موجب انتقال مازاد به فروشنده نگردد به آن مبادلهٔ برابر گویند. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- فعالیت اقتصادی چیست؟ بخشی از فعالیت‌های انجام شده در هر نظام به تهیهٔ وسایل زنده‌گی خاص گردیده که ازآن به عنوان فعالیت اقتصادی یاد می‌شود.

۲- روابط اقتصادی چیست؟ فعالیت اقتصادی در محیط اجتماعی که در ارتباط با دیگران انجام می‌شود و موجب برقراری روابط میان فرد و دیگران می‌گردد، به عنوان روابط اقتصادی یاد می‌گردد.

۳- نظام اقتصادی چیست؟ مجموعهٔ روابطی که پیرامون تولید و مبادلهٔ کالا و خدمات، براساس قواعد تعیین شده توسط جامعه شکل می‌گیرد، نظام اقتصادی را به وجود می‌آورد.

۴- در مورد انواع روابط اقتصادی مختصراً معلومات دهید. هر جامعه نظام اقتصادی خاص دارد. واحد پولی خاص و مقررات گمرگی معین در هر جامعه، نشانه‌های از استقلال نسبی نظام اقتصادی آن جامعه است. با وجود این استقلال جوامع به انواع مختلف با یک‌دیگر روابط اقتصادی دارند؛ به طور مثال: بعضی از کالاهای مصرفی ما کالاهایی اند که سایر جوامع آن را تولید کرده اند. متقابلاً کالاهای تولید شده در جامعه ما در جوامع دیگر مصرف می‌شود.

۵- در مورد انتقال مازاد و مبادلهٔ نا برابر چند سطر بنویسید؟ اگر داد و ستد بخشی از مازادها متعلق به تولید کننده (فروشند) به دلیل تفاوت قیمت‌ها به خریدار منتقل شود، رابطهٔ مبادلهٔ نابرابر یاد می‌گردد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

خدمات

برای این که مفهوم خدمات را به صورت درست بفهمیم لازم است، که کالا را تعریف نمایم محصولات تولیدی که در اقتصاد به صورت مادی هستند کالا نامیده می‌شوند و اگر به شکل مادی نباشند معمولاً به آن خدمات گفته میشود. مانند: کار و فعالیت معلمان، استادان، کارمندان دولتی در ادارات دولتی نمونه‌های از فعالیت‌های اقتصادی اند، که طی آن چیزی به عنوان خدمات به وجود می‌آید. خدمات با کالای مادی تفاوت دارد و قابل لمس نیست. به جز بعضی از خدمات که قابل انتقال اند، مانند: چک بانکی.

خدمات یکی از بخش‌های مهم اقتصاد است. اقتصاد شامل سه قسمت عمدهٔ خدمات، زراعت و صنعت است. خدمات قسمتی از فعالیت اقتصادی را شامل می‌گردد که جنبه تولید کالا یی ندارد، یعنی تولید حاصل از خدمات، کالای مادی نیست، ولی در ارتقاء سطح رفاه جامعه نقش مهمی را ایفا می‌کند.

خدمات قسمت مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و حرفه‌ها را در بر می‌گیرد و سهم بخش خدمات در حال زیاد شدن است.

درس پانزدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**روابط سیاسی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با اهداف درجه اول و درجه دوم	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • اهداف درجه اول و دوم دولتها را بدانند. • اهداف درجه اول و دوم دولتها را تشریح کرده بتوانند؛ • به درک کردن اهداف درجه اول و دوم دولت‌ها علاقه مندی پیدا کنند؛	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوۀ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی.	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: مبادلۀ برابر چیست؟	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید روابط سیاسی چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۵۵) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آنرا توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- اهداف درجه اول را صرف نام بگیرید. ۲-اهداف درجه دوم دولت‌ها را نام بگیرید. ۳- چرا دولت‌ها درترویج عقاید می‌کوشند؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- اهداف درجه اول عبارت از: حفظ تمامیت ارضی، منافع ملی. ۲- اهداف درجه دوم عبارتنداز: کسب وجهه، ترویج عقاید، توسعه طلبی، تبلیغات یا جَوسیاسی، وسایل نظامی. ۳- هر دولت سعی می‌کند تا از طریق برنامه‌ها بر افکار و عقاید مردمان کشورهای دیگر تأثیر بگذارند و آن‌ها را بر اساس مقاصد خود هدایت و رهنمایی کنند؛ زیرا هم رأی بودن مردمان جوامع دیگر با آرای منتشر شده از طریق رسانه‌ها به تحقق اهداف یک دولت در روابط بین المللی کمک می‌کند. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- سیاست خارجی را تعریف کنید؟ سیاست خارجی عبارت است از: سیاست یک دولت در عمل متقابل آن با دیگر دولتها.

۲- حفظ تمامیت ارضی کدام معنا را افاده می‌کند؟ نگهبانی و حفاظت از مرزهای جغرافیایی یک کشور در روابط بین المللی معانی مختلف دارد. ابتدایی‌ترین شکل حِراست از اتباع یک‌کشور ،حفاظت از سرحدات کشور در مقابل جوامع دیگر می‌باشد. دولت‌ها اجازه نمی‌دهند که کشورها و جوامع دیگر به سرزمین یا قلمرو آنها تجاوز کنند. این نوعی حفاظت از جامعه است که به نام حفظ تمامیت ارضی یاد می‌گردد.

۳- منافع ملی چیست؟ حراست دولت از اتباع یک کشور، به حفاظت از سر زمین محدود نمی‌گردد؛ بلکه ابعاد وسیع دارد که آنرا باید شناخت. در این مورد از مفهوم منافع حیاتی و منافع ملی استفاده شده است.هر جامعه مواردی را که برای حفاظت و دوام خود ضروری می‌داند مشخص ساخته و از آن‌ها با عناوین؛ چون: منافع حیاتی، منافع ملی و امنیت ملی تعبیر می‌کند و دولت وظیفه مقابله با آن را به عهده دارد.

۴- اهداف درجه دوم دولتها را نام بگیرید؟ اهداف درجه دوم عبارت اند از: کسب و جهه، ترویج عقاید، فرهنگ و توسعه طلبی.

۵- وسایل دست یابی به هدف، در روابط بین الملل کدام‌ها اند؟ نام بگیرید. در روابط بین المللی همه دولت‌ها برای پیش برد سیاست خارجی خود از انواع وسایل استفاده می‌کنند. دولت‌ها گاهی تهدید می‌کنند، زمانی علیه دولت و جامعهٔ دیگر دست به تبلیغات می‌زنند، گاهی از وسیله و یا بهانهٔ حقوق بشر استفاده می‌نمایند. انواع وسایل و امکاناتی که دولت‌ها برای پیشبرد مقاصد خود استفاده می‌نمایند؛ عبارت اند از: اقتصاد، تبلیغات نظامی،فرهنگ و دیپلوماسی.

معلومات اضافی برای معلم محترم

منافع ملی: اشارهٔ است به هدف‌های اولیه و همیشه‌گی که مردم و دولت در صدد حفظ و به دست آوردن آن‌ها در صحنهٔ بین المللی هستند. این هدف‌های همیشه‌گی عبارت اند از: حفظ تمامیت ارضی، حفظ جان و مال مردم، حفظ سیستم اجتماعی و حاکمیت کشور. [۱]

امنیت ملی: به وضعیتی کشوری گفته می‌شود که از تعرض، تهدید و از دست دادن تمام و یا بخش از جمعیت، دارایی و یا خاک خود، از خارج در امان باشد.

سیاست خارجی: عبارت است از: یک استراتژی طرح شده توسط سیاست مداران دولتی که مقصد آن با تعقیب یک سلسله اهدافی از قبل طرح شده توسط سیاستمداران کشور، به مقصد رسیدن به اهداف معین، در چوکات منافع ملی و در محیط بین المللی است. [۲]

....

(۱) بخشی، علی آقا فرهنگ علوم سیاسی ص ۱۷۱ ۱۳۶۳ هـ.ش.
(۲) علی بابایی، غلام رضا فرهنگ روابط بین المللی ص ۲۱۸ تهران ۱۳۸۳ هـ.ش.

درس شانزدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>**۱- عنوان درس**</td><td colspan="2">**روابط فرهنگی**</td></tr>
<tr><td>**۲- هدف کلی**</td><td colspan="2">آشنایی با روابط فرهنگی و تهاجم فرهنگی</td></tr>
<tr><td>**۳- اهداف آموزشی**
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• روابط فرهنگی و مبادلهٔ فرهنگی را بدانند.
• تهاجم فرهنگی را تشریح کرده بتوانند.
• علاقه مندی به طرد تهاجم فرهنگی پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>**۴- روش‌های تدریس**</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب</td></tr>
<tr><td>**۵- مواد ممکن و ممُد درسی**</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس</td></tr>
<tr><td>**۶- شیوهٔ ارزیابی**</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی</td></tr>
<tr><td rowspan="2">**۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف**</td><td>**فعالیت مقدماتی**
سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: آیا استفاده از سلاح‌های اتومی برنده و بازنده دارد؟</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>**انگیزه**
آیا می‌دانید روابط فرهنگی چیست؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۵۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارۀ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارۀ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.	۱۰
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید.	۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند.	۱۵
۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. و سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.	۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت، درس را تشریح می‌نمایند.	
۴- ارزیابی درس جدید از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- فرهنگ چیست؟ واضح سازید. ۲- نظام فرهنگی چیست؟ بیان دارید. ۳- مبادلۀ فرهنگی چیست؟	۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- فرهنگ عبارت از مجموعۀ دانش‌ها، عقاید، مهارت‌ها و فنونی است که در بین افراد یک جامعه مشترک بوده و از نسلی به نسلی دیگر منتقل می‌شود. در واقع آن‌چه جامعه می‌آفریند و به انسان‌ها می‌گذارد فرهنگ نامیده می‌شود. ۲- در هر جامعه مجموعۀ از اعتقادات و ارزش‌های مشترک وجود دارد که اساس نظام اجتماعی آن جامعه را تشکیل داده و افراد جامعه بر مبنای آن عمل می‌نمایند به نام نظام فرهنگی یاد می‌گردد. ۳- انتقال معانی به صورت ارادی و پلان‌گذاری در محیطی که نظام فرهنگی مجاز می‌داند مبادلۀ فرهنگی نام دارد.	۱۰
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس
۱- مبادلۀ فرهنگی را تعریف نمایید. انتقال مفاهیم و معانی، به صورت ارادی و با پلان‌گذاری در ساحاتی که نظام فرهنگی آن را مجاز می‌داند مبادلۀ فرهنگی نام دارد. **۲- فرق میان مبادلۀ فرهنگی و تهاجم فرهنگی را بنگارید.** در مبادلۀ فرهنگی انتقال معانی به طور ارادی و با پروگرام از قبل سنجیده شده در ساحاتی که نظام فرهنگی آن را مجاز می‌شمارد صورت می‌گیرد؛ اما در تهاجم فرهنگی انتقال فرهنگ یک جانبه غیر داوطلبانه و سلطه گرانه است. **۳- آیا دین مبین اسلام اخذ فرهنگ را از جوامع دیگر جواز می‌داند؟ با دلیل واضح سازد.** اسلام اخذ فرهنگ جوامع دیگر را مجاز می‌شمارد. حضرت پیامبر صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: « در جستجوی علم باشید اگردر چین باشد؛ اما این به معنای آن نیست که افراد عقاید مغایر با توحید و معانی اصلی نظام فرهنگی اسلام را از جوامع دیگر بگیرند. **۴- یک مثال از تهاجم فرهنگی را تحریر دارید.** مقابلۀ کمونیست‌های شوروی سابق بانظام فرهنگی مسلمانان در آسیای میانه منطقۀ قفقاز و افغانستان نوعی تهاجم فرهنگی بود. **۵- فرهنگ کنترول و هدایت چیست؟**روابط فرهنگی میان جوامع، گاهی این امکان را برای افراد آن فراهم می‌آورد که به فرهنگ جامعۀ دیگر سمت و سو داده آن‌را درجهت مورد نظر خود سوق دهد. در این حال گفته می‌شود که فرهنگ یک جامعه توسط جامعۀ دیگر کنترول و هدایت شده است.
معلومات اضافی برای معلم محترم
اشکال کنترول و نشر فرهنگ: با توجه به نتایج فرهنگ، امروز دولت‌ها و گروپ‌های مختلف ملی و بین المللی به اشکال مختلف برای انتقال فرهنگ مورد نظر خود، سعی و تلاش می‌کنند و به این منظور به سرمایه‌گذاری زیاد می‌پردازند. **استفاده از رسانه‌های جمعی:** کشورهای قدرتمند زمان زیادی را به پخش برنامه‌های رادیویی و تلویزیونی برای جوامع دیگر اختصاص داده اند، استفاده از رسانه‌های جمعی برای انتقال فرهنگ نه تنها منحصر به دولت‌ها نیست؛ بلکه گروپ و سازمان‌های مذهبی و تجارتی نیز در این زمینه فعال اند تا به مقاصد فرهنگی خود برسند. **نقش رسانه‌ها در انتقال فرهنگ:** ظهور و رشد رسانه‌های جمعی به صورت عمیق، باعث تغییر شیوه انتقال فرهنگ از یک نسل به نسل دیگر شده است. به این دلیل که امروز رسانه‌های ارتباط جمعی می‌توانند همزمان اطلاعات زیادی را در اختیار مردم قرار دهند. نقش رسانه‌ها برای انتقال سریع فرهنگ از اهمیت زیادی برخوردار است. زیرا رسانه‌ها پیام فرهنگی را در شکل یا محتوای خبری یا سرگرمی منتقل می‌کند. اگر بانگاهی به وضعیت کشورهای جهان سوم و شیوه ورود تکنالوژی به این کشورها انداخته شود، می‌بینیم که یکی از عمده‌ترین مشکلات موضوع تأثیر تکنالوژی جدید در عرصه‌های سنتی جامعه و فرهنگ آن‌هاست که نتایج و عکس العمل‌های متفاوتی را به همراه دارد. اکثر آن‌ها با این پدیدۀ تازۀ علمی گاه با شک و تردید، گاه با ترس و وحشت و زمانی با خشم و نفرت می‌نگرند. خلاصه می‌توان گفت که رسانه‌ها تا اندازۀ شکل دهنده و کنترول کنندۀ ارتباطات و اعمال آدمی است.

درس هفدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**جهانی شدن**	
۲- هدف کلی	آشنایی با بُعد اقتصادی، سیاسی فرهنگی و اجتماعی جهانی شدن	
۳- اهداف آموزشی **(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)**	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • بُعد اقتصادی و سیاسی جهانی شدن را بدانند. • بُعد فرهنگی جهانی شدن را تشریح کرده بتوانند. • گرایش مثبت به جهات مطلوب بُعد اجتماعی جهانی شدن پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: دو نمونهٔ از مرکز نشراتی را نام ببرید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه: آیا بُعد اقتصادی و سیاسی جهانی شدن را می‌دانید؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۶۳) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. و سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- جهانی شدن دارای کدام ابعاد است؟ بیان دارید. ۲- کدام موضوعات باعث گردید تا مردمان سراسر جهان به فرهنگ‌های مختلف جهان آشنا گردند؟ ۳- ضررهای جهانی شدن را بر شمارید. **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- جهانی شدن دارای ابعاد مختلف است؛ مانند: اقتصاد، سیاست، فرهنگ و اجتماع. ۲- نوآوری‌های تکنالوژیکی و ظهور رسانه‌ها موجب شده تا مرزهای فرهنگی کشورها را طی کند و مردمان سراسر جهان را به فرهنگ‌های مختلف جهان آشنا سازد. ۳- ضررهای جهانی شدن عبارت است از: میان بردن امنیت کاری در جهان، زیاد شدن شکاف عمیق میان فقیر و غنی در جهان، گسترش فایده، سود دولتی که منجر به مادی‌گرا شدن فرهنگ‌ها خواهد شد. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- جهانی شدن را تعریف نمایید. جهانی شدن به معنای یک‌پارچه شدن در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، ارتباطی و حذف مرزهای جغرافیایی ساخته‌گی و قراردادی است.

۲- در قرن بیستم ویکم کدام موضوعات شامل اقتصاد جهانی می‌شود؟ رشد بازارهای مالی جهان، رشد سریع شرکت‌های چند ملیتی، توسعهٔ مراکز مالی جهانی و مهاجرت کارگران، همه دلالت به جهانی شدن اقتصاد و مسایل اقتصادی دارد.

۳- کدام موضوعات باعث تشکل نظام سیاسی جهانی می‌شود؟ ضعف دولت‌های ملی و ناکامی آن‌ها در حل مسایل داخلی به علت ارتباط و همبسته‌گی فزایندهٔ مسایل داخلی و خارجی و آمیزش این مسایل، رشد پیمان‌ها و اتحادیه‌های منطقه‌یی و جهانی و به وجود آمدن سازمان‌های بین المللی، همه باعث به وجود آمدن تشکل سیاسی نظام جهانی شد.

۴- کدام موضوعات امکان جهانی شدن فرهنگ‌ها را فراهم کرده است؟ انقلاب الکترونیک رشد سریع وسایل ارتباط جمعی، رسانه‌های جمعی، اقمار مصنوعی، انترنت و نیز انکشاف سریع وسایل توریزم امکان جهانی شدن فرهنگ‌ها را فراهم کرده است.

۵- معضلات اجتماعی جهانی شدن را صرف نام بگیرید. معضلات اجتماعی جهانی شدن عبارت اند از: فقر، مشکل اجتماعی زنان، مسئلهٔ قومیت و نژاد پرستی.

معلومات اضافی برای معلم محترم

تعریف جهانی شدن

۱- جهانی شدن به معنای بین المللی شدن: از این نظرجهانی شدن را جریان وسیع رو به رشد تجارت و به کار انداختن سرمایه در میان کشورها تعریف می‌کنند. شواهد این نوع جهانی شدن نیز از قرار معلوم در تحرک و جا به جایی فزایندهٔ مردم، پیام‌ها و اندیشه‌ها در میان کشورها یافت می‌شود.

۲- جهانی شدن به معنای آزاد سازی: از این نظر جهانی شدن به از میان برداشتن محدودیت‌هایی اطلاق می‌شودکه دولت‌ها در فعالیت‌ها میان کشورها برقرار کنند و هدف آن‌ها به وجود آوردن اقتصاد جهانی آزاد و بدون مرز است.

۳- جهانی شدن به معنای جهان گستری: از این نگاه جهانی شدن انتشار تجربیات و هدف‌های گونا گون برای مردم چهار گوشهٔ دنیا است.

۴- جهانی شدن به معنای غربی کردن: در این معنی جهانی شدن نوع حرکتی است که از طریق آن تشکیلات اجتماعی تجدد طلبی (سرمایه داری، صنعت گرایی، نظام اداری و غیره) در سراسر دنیا گسترش می‌یابند و به طور طبیعی فرهنگ‌های پیشین و خود مختار محلی را نابود خواهد کرد[1]

۵- جهانی شدن به معنای قلمرو زدایی: در این معنی جهانی شدن تجدید تشکیلات جغرافیایی است، به طوری که محیط اجتماعی دیگر به طور کامل برحسب سر زمین‌ها، فاصله‌های ارضی، و مرزهای سر زمین شناسایی نمی‌شود.

---

(۱) ازکیا، دکتر مصطفی و غفاری، دکتر غلام رضا جامعه شناسی توسعه ص ۳۶۲ ۱۳۶۸ هـ.ش.

درس هجدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">تاریخچه حقوق بشر</td></tr>
<tr><td>۲- هدف کلی</td><td colspan="2">آشنایی با حقوق مالی و حقوق بشر</td></tr>
<tr><td>۳- اهداف آموزشی
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• حقوق را بدانند.
• حقوق مالی را از حقوق بشر تفکیک کرده بتوانند.
• به حقوق مالی و حقوق بشر علاقه‌مندی پیداکنند.</td></tr>
<tr><td>۴- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب</td></tr>
<tr><td>۵- مواد ممکن و ممُد درسی</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس</td></tr>
<tr><td>۶- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی
سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: ضررهای جهانی شدن را بیان دارید.</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>انگیزه
آیا می‌دانید حقوق چیست؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۶۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ حق به معنای ثبوت منفعت بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- حقوق غیر مالی چند گونه است؟ نام ببرید. ۲- حقوق عینی و حقوق شخصی چیست؟ ۳- حقوق ذهنی چیست؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- حقوق غیر مالی سه گونه است: حقوق سیاسی، حقوق فامیلی، حقوق شخصیت. ۲- رابطهٔ اشخاص با اموال را حقوق عینی گویند. رابطهٔمالی دین کسی که بالایش است، این را حقوق شخصی نامند. ۳- عبارت از امتیازی است که جهت مالی و غیر مالی، هر دو را دارا است. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

درس نزدهم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">تاریخچه حقوق بشر</td></tr>
<tr><td>۲- هدف کلی</td><td colspan="2">آشنایی به مرحلهٔ اول الی پنجم حقوق بشر</td></tr>
<tr><td>۳- اهداف آموزشی
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• مرحلهٔ اول و دوم حقوق بشر را بدانند.
• مرحلهٔ سوم و چهارم حقوق بشر را تشریح کرده بتوانند.
• علاقه‌مندی به مرحلهٔ پنجم حقوق بشر پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>۴- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.</td></tr>
<tr><td>۵- مواد ممکن و ممِّد درسی</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس</td></tr>
<tr><td>۶- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی
سلام و احوال پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: سه معنای حق را بیان دارید.</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>انگیزه
آیا می‌دانید حقوق مالی و حقوق بشر چیست؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۷۰) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.	۱۰
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید.	۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند.	۱۵
۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.	۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند.	۱۰
۴- ارزیابی درس جدید از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- چند مورد از تأکید رعایت حقوق بشر در دین مقدس اسلام را نام بگیرید؟ ۲- درمرحلهٔ چهارم چند سند اساسی به تصویب رسید؟ از آن نام ببرید. ۳- دومین کنفرانس جهانی حقوق بشر در کدام سال و با شرکت چند کشور در کجا تدویر یافت؟	۱- اولین شعار حضرت پیامبر(ﷺ) آن بود که بشر را از قید و بنده‌گی انسان آزاد گرداند، همهٔ مردم در برابر قانون(شریعت) از حقوق یکسان بر خوردار باشند. ۲-سه سند حقوقی به تصویب رسید. ۱- کنوانسیون بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۶م. ۲- کنوانسیون بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۹۶۶م. ۳- پروتوکول اختیاری به ارتباط کنوانسیون بین المللی حقوق مدنی سیاسی مصوب۱۹۶۶م. ۳- دومین کنفرانس حقوق بشر در سال ۱۹۹۳م. به شرکت ۱۷۱ کشور در ویانا تدویر یافت.	۳ دقیقه
۵- کارخانه‌گی در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	

جواب به سؤالات متن درس

سه معنای اعتباری حق را بنگارید؟

۱- حق به معنی مطابقت به واقعیت؛ مانند: کلامش حق است، یعنی سخنش راست است و با واقعیت مطابقت دارد.

۲- حق به معنی حصه؛ مانند: این حق من است. ۳- حق به معنی ثبوت منفعت برای یک شخص؛ مانند: پدر بر پسر حق دارد. یا مالک بر مال خود حق دارد.

۲-خصوصیات حقوق بشر کدام‌ها اند؟ معلومات دهید.

بعضی خصوصیات حقوق بشر عبارت اند از:

- حقوق بشر تحفۀ الهی است پس با، به وجود آمدن انسان به میان می‌آید، ضرورت به کسب ندارد.
- حقوق بشرغیر قابل انکار است پس در همۀ جهان محترم شمرده می‌شود.
- حقوق بشر جهانی است پس در همۀ جهان قابل تطبیق است.

۳- حقوق مالی چیست؟ با مثال واضح سازید.

عبارت از ثروتی است که توسط پول سنجیده می‌شود و محل معاملات مالی میان افراد به حساب می‌رود؛ مثل: رابطۀ اشخاص با اموال که آن‌را حقوق عینی گویند و رابطۀ مالی داین کسی که بالایش دَین است، و این را حقوق شخصی می‌نامند.

۴-خصلت عمدۀ مرحلۀ پنجم حقوق بشر را بنگارید؟

خصوصیت عمدۀ این مرحله همانا تلاش به منظور جهانی شدن حقوق بشر می‌باشد. نیمۀ دوم دهۀ هشتاد پایان جنگ سرد را نشان می‌دهد. ایدیولوژیهایی که حقوق بشر را هر کدام به زعم خویش زمزمه می‌نمودند. به گونه یی بی‌رنگ ساختند و زمینه را برای جهانی شدن حقوق بشرمساعد نمودند.

در این مرحله اتحاد شوروی سابق، سقوط نمود و در داخل قلمرو اتحاد شوری (۱۵) کشور دیگر به وجو آمد. کشورهای تازه به آزادی رسیده، هر یک از آن‌ها در حدود قلمرو خویش اعلامیۀ حقوق بشر را تأیید و مرعی نمودند.

۵-مراحل دوم، سوم، چهارم، و پنجم حقوق بشر به کدام نام‌ها یاد می‌شود؟

مرحلۀ دوم به نام تدوین حقوق بشر و مرحله سوم تبارز حقوق بشر، مرحله چهارم استحکام حقوق بشر، مرحلۀ پنجم معیار قرار گرفتن حقوق بشر.

معلومات اضافی برای معلم محترم

اعلامیۀ جهانی حقوق بشر: در اولین جلسۀ شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل متحد که به تاریخ ۱۶ فبروی ۱۹۴۶م. درلندن منعقد شد، قطع‌نامۀ تأسیس کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل متحد به تصویب رسید. وظیفۀ این

کمیسیون ارائه پیشنهادات، توصیه‌ها و گزارشات در موارد زیر به شورای اقتصادی و اجتماعی سازمان ملل بود:
الف- اسناد بین المللی حقوق.
ب- اعلامیۀ یا میثاق جهانی در مورد آزادی‌های مدنی، وضعیت زنان، آزادی اطلاعات و موارد مشابه آن.
ج- حمایت از اقلیت‌ها.
د- جلوگیری ازتبعیض بر مبنای نژاد، جنسیت، زبان و مذهب.

تهیه و تدوین اعلامیۀ جهانی حقوق بشر در هشت مرحله و حدود دو سال به طول انجامید. در این مدت، هر یک از نکات اعلامیۀ توسط نماینده‌گانی باعقاید متفاوت از اروپای شرقی و غربی گرفته تا تمدن‌های آسیایی و معتقدات مذهبی و فرهنگی خاور میانه، همه مورد بحث قرار گرفت.

بالاخره بعد از دو سال کوشش خسته‌گی ناپذیر و بحث‌های متمادی اعلامیه جهانی حقوق بشر در جلسه تاریخی ۱۰ دسامبر۱۹۴۸ میلادی مجمع عمومی سازمان ملل متحد با ۴۸ رأی موافق، ۸ رأی ممتنع و بدون هیچ رأی مخالف به تصویب رسید.

کشورهایی که رأی موافق دادند(۴۸ کشور): افغانستان ارجنتاین، استرالیا، بلژیک، بولیوی، برازیل، برما، کانادا، چیلی، چین، کلمبیا، کاستاریکا، کیوبا، دنمارک، جمهوری دومنیکن، اکوادور، مصر، السلوادور، حبشه، فرانسه، یونان، گواتیمالا، هایتی، آیسلند، هندوستان، ایران،عراق، لبنان، لایبیریا، لوکزامبورگ، مکسیکو،هالند، نیوزیلاند، نیکاراگوا، ناروی، پاکستان، پانامه،پاراگوای، پیرو، فلیپین، تایلند، سویدن، سوریه، ترکیه، بریتانیا، ایالات متحدۀ امریکا، یوروگوای و ونزویلا.

کشورهای که رأی ممتنع دادند (۸ کشور): اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی سابق، بلاروس، چکوسلواکیای سابق، لهستان، اوکراین، یوگسلاوی، افریقای جنوبی و عربستان سعودی. در این میان دو کشور اندوراس و یمن غایب بودند.

حقوق بشری؛ عبارت اند از:

۱-حق حیات
۲- حق کرامت انسانی
۳- حق آزادی و امنیت شخصی
۴- حق مراحل قانونی
۵- حق ملکیت
۶- حق مسکن مناسب
۷- حق تعلیم و تربیه
۸- حق صحت
۹ حق داشتن سطح زنده‌گی مناسب و غیره.

درس بیستم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر**	
۲- هدف کلی	آشنایی با حقوق و آزادی‌های اعلامیهٔ جهانی حقوق و اعلامیهٔ حقوق بشر کنفرانس اسلامی.	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • حقوق و آزادی‌های اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر و اعلامیهٔ حقوق بشر کنفرانس اسلامی را بدانند. • حقوق و آزادی‌های اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر و اعلامیهٔ حقوق بشر کنفرانس اسلامی را تشریح کرده بتوانند. • به کار برد صحیح حقوق و آزادی‌های مطلوب اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر و اعلامیهٔ حقوق بشر کنفرانس اسلامی علاقه مندی پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** سلام و احوال پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: مرحله پنجم حقوق بشر به چه نام یاد می‌گردد؟	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه در تصویر چه را می‌بینید؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحۀ(۷۵) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارۀ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصۀ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- اعلامیۀ جهانی حقوق بشر چطور ارتقا، انکشاف و به تصویب رسید؟ ۲- اعلامیۀ جهانی حقوق بشر کنفرانس اسلامی به کدام تاریخ و در کجا به تصویب رسید؟ شامل چند ماده است. ۳- دو اصل مهم حقوق بشر کنفرانس اسلامی را بیان دارید. **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارۀ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت، درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- اعلامیۀ حقوق بشر به سبب به دست آوردن حقوق حیاتی و انسانی خود مبارزات و پیکارهای سخت و بی شماری را در بخش‌های مختلف جهان انجام داده و متحمل قربانی‌های زیادی دراین راه گردید تا حقوق بشر به شکل امروزی آن ارتقا و بهبود یافته است و در سال ۱۹۴۸ م. به تصویب رسید. ۲- اعلامیۀ جهانی حقوق بشر به تاریخ ۱۴ محرم ۱۴۱۱ هـ.ق. در اجلاس وزرای امور خارجۀ سازمان کنفرانس اسلامی، در قاهره به تصویب رسید، که شامل۲۵ماده است. ۳- دو اصل مهم حقوق بشر اسلامی مبتنی است، برکرامت انسانی و عدالت. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- اعلامیه چیست؟ با چند مثال واضح سازید.

اعلامیه عبارت ازسندی است، که در آن دو و یا چند کشور، طریقهٔ رفتار یا وحدت نظر و تشریک مساعی خود را در بارهٔ یک مسأله خاص به طور رسمی اعلام کنند؛ مانند: اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر، اعلامیهٔ حقوق بشر برای اتباع فرانسه وغیره.

۲- راجع به اهمیت اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر چند سطر بنویسید.

- اهمیت اعلامیهٔ حقوق بشر درعمومی بودن و جهان شمول بودن آن است.
- اهمیت بارز این اعلامیهٔ این است که در سال ۱۹۶۹ م. ازطرف مجمع عمومی ملل متحد جنبهٔ عملی به خود گرفت و دولتها مکلف گردیدند که این حقوق و آزادی‌ها را درج قوانین اساسی و عادی خود نموده و در عمل تطبیق و رعایت کنند.

۳-هفت حق سیاسی اعلامیهٔ جهانی بشر را بنگارید؟

هفت حق سیاسی اعلامیهٔ حقوق بشر عبارتنداز:

حق داشتن تابعیت، حق اشتراک در ادارهٔ کشور خود، حق شرکت در مشاغل عمومی کشور (مشروط به داشتن شرایط لازم) حق شرکت در انتخابات عمومی و حق انتخاب شدن.

۱-کدام موضوعات شامل حقوق مدنی اعلامیهٔ حقوق بشر می‌شود ؟ بعضی از آن‌ها را تحریر دارید.

برخی از حقوق مدنی؛ عبارت انداز: حق زنده‌گی، آزادی و امنیت شخصی، آزادی فکر، وجدان، مساوات و برابری از لحاظ حقوق و آزادیها، بدون هیچ گونه تمایز از حیث نژاد، رنگ پوست، زبان، جنس و غیره.

۲-حقوق بشر از نظر اسلام در کدام تاریخ‌زیر در قاهره توسط وزرای امور خارجهٔ سازمان کنفرانس اسلامی به تصویب رسید.

الف: ۱۴ محرم ۱۴۱۰- هـ.ق. **ب:** ۱۴ محرم ۱۴۱۱ هـ.ق. **ج:** ۱۳شعبان ۱۴۱۳ هـ.ق. **د:** ۱۵ سفر ۱۴۱۵ هـ.ق.

معلومات اضافی برای معلم محترم

حقوق مدنی: حقوق مدنی؛ مانند: حق زنده‌گی، آزادی و امنیت شخصی، مساوات و برابری از لحاظ حقوق و آزادی‌های بدون هیچ‌گونه تمایز از حیث نژاد، رنگ، پوست، زبان، جنس، مذهب، عقیدهٔ سیاسی و یا هر عقیدهٔ دیگر، وضع اجتماعی،ثروت، ولادت و یا هر موقعیت دیگر، داشتن شخصیت حقوقی درهمه جا به عنوان یک انسان درمقابل قانون، مساوات در برابرقانون و برابری، در برخورداری از حمایت قانون، حق رجوع به محاکم ملی حایز صلاحیت در برابر اعمالی که حقوق فرد را نقض می‌کند. حق تشکیل خانواده و لزوم رضایت کامل و آزادنهٔ زن و مرد در ازدواج مطابق شریعت اسلامی.

حقوق سیاسی: آن قسمت از حقوق افراد یک کشور دایر به اعمال حاکمیت ملی آن‌ها می‌باشد؛ مانند: حق داشتن تابعیت، حق اشتراک در ادارهٔ کشور خود، حق شرکت در مشاغل عمومی کشور (مشروط به داشتن شرایط لازم) حق شرکت درانتخابات عمومی و حق انتخاب شدن، مشارکت سیاسی، آزادی انجمن و اتحادیه.

حقوق فرهنگی: اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر، حقوق فرهنگی را شرط تحقق حقوق و آزادی‌های اساسی و بنیاد صلح و تفاهم بین المللی می‌شمارد و دولت‌ها را مکلف می‌سازد، که در اعتلا و پیشرفت آن بکوشند و به آن احترام بگذارند. هر کس حق دارد از تعلیم و تربیه بهره‌مند گردد. تعلیم وتربیه باید به گونهٔ تنظیم شود که شخصیت هر کس به حد اکمال برسد. هر کس حق دارد آزادانه در زنده‌گی فرهنگی اجتماعی شرکت کند، از فنون و هنرها متمتع گردد و در پیشرفت علمی و فواید آن سهیم باشد هرکس حق دارد از حمایت منافع معنوی و مادی آثار علمی و فرهنگی یا هنری خود برخوردارشود.

درس بیست ویکم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان**	
۲- هدف کلی	آشنایی با وظایف و صلاحیت‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان را بدانند. • وظایف و صلاحیت‌های کمیسیون مستقل حقوق بشر کشور را تفکیک کرده بتوانند. • علاقه مندی به کار کردهای کمیسیون مستقل حقوق بشر کشور که قابل تایید باشد، پیدا نمایند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، ، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** بعد از سلام دادن و احوالپرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف و گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، یک سؤال از درس گذشته مانند: سه هدف کمیسیون مستقل حقوق بشر را نام ببرید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید که کمیسیون مستقل حقوق بشر دارای کدام وظایف و صلاحیت‌ها می‌باشد؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۷۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱-کمیسیون مستقل حقوق بشر چطور تأسیس گردید؟ ۲- بعضی از موارد یکه حقوق بشر در آن نقض شده بیان دارید. ۳- مشکلاتی که بر سر راه کمیسیون مستقل حقوق بشر قرار دارد پنج مورد را بیان دارید. **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲-لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱-در اثر کوشش مردم ما و کمک و حمایت جامعهٔ بین المللی بادرنظرداشت اصولنامهٔ پاریس و قطعنامهٔ ۱۳۴مورخ ۲۰ دسمبر سال ۱۹۹۳م. اسامبلهٔ عمومی ملل متحد بر ایجاد کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان در موافقتنامهٔ بن طرح ریزی گردید. مطابق فرمان مورخ ۱۶ جوزا ۱۳۸۱ هـ‌ش. رئیس جمهور برای مدت دو سال تأسیس شد. ۲- عبارت انداز: سلب حیات، کشتار جمعی، حبس غیر قانونی، لت و کوب، تجاوز جنسی، سلب آزادی، غصب ملکیت، تبعیض نژادی، جنایات جنگی، ازدواج اجباری، شکنجه، اختطاف و غیره. ۳- عبارتند از: • عدم پابندی به دساتیر اسلام. • جهل و بیسوادی. • انحطاط اخلاقی. • فساد گستردهٔ اداری. • تداوم فرهنگ خشونت. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده غلطی‌های خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- کمیسیون را تعریف کنید.

مجموعهٔ افراد خبیر و آگاه که جهت تحقق در بارهٔ طرحی یا مسئله یی تشکیل گردد، یا هیئتی که برای رسیده‌گی به امری مامور شده باشد کمیسیون نامیده می‌شود؛ مانند: کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان، کمیسیون اصلاحات اداری و غیره.

۲- اهداف کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان را بنگارید.

نظارت بر رعایت حقوق بشر، تعمیم و حمایت از حقوق بشر، نظارت از وضعیت و چگونه‌گی دسترسی افراد به حقوق بشر و آزادی‌های انسانی، بررسی و تحقق در مورد تخلف و موارد نقض حقوق بشر، اتخاذ تدابیر به منظور بهبود و انکشاف وضعیت حقوق بشر.

۳- پنج صلاحیت کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان را فهرست کنید؟

۱- نظارت بر وضعیت حقوق بشر.

۲- نظارت بر تطبیق احکام قانون اساسی و سایر قوانین، مقررات، لوایح و تعهدات در رابطه به حقوق بشر.

۳- نظارت بر اجراآت و عملکردهای سیستم اداری، عدلی و قضایی، نهادها و مؤسسات انتفاعی و غیره.

۴- نظارت بر وضعیت و چگونه‌گی دسترسی افراد به حقوق و آزادی‌های بشری.

۵- باز دید از محلات سلب آزادی و نظارت بر تطبیق قوانین مربوط به رفتار با محبوسین و محجوزین.

۴- نقض حقوق بشر چیست؟

هر عملی که توسط یک فرد، جمعیت یا مجری قانون منجر به نقض قوانین ملی و بین المللی حقوق بشر گردد، نقض حقوق بشر گفته می‌شود، خواه این عمل توسط مامور دولت حین اجرای وظیفه انجام یافته باشد و یا توسط اشخاص حقوقی یا حقیقی، طور عمدی صورت گرفته باشد.

۵- به نظر شما نقض حقوق بشر را که از طریق رادیو شنیده اید در چند سطر بنگارید؟ شاگردان جوابات مختلف ارائه می‌دارند.

معلومات اضافی برای معلم محترم

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان

دین مقدس اسلام به استناد آیهٔ قرآنی (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ) سورهٔ إسراء:۷۰} حق کرامت انسانی را مورد تأیید قرار داده است و پیامبر بزرگوار اسلام با کردار و اعمال شایستهٔ خویش، بهترین مثال احترام به کرامت انسانی را

تبارز داده است. کمیسیون مستقل حقوق بشر به اساس حکم مادۀ ۵۸ قانون اساسی به هدف ارتقای حقوق بشر، حمایت از آن و نظارت بر آن در افغانستان ایجادگردیده است و مطابق به قانون تشکیلات و صلاحیت‌های خود فعالیت می‌نماید.

کمیسیون مستقل حقوق بشر افغانستان چرا یک کمیسیون مستقل است؟

۱- به خاطر این که کمیسیون مجزا از ارگان‌های ثلاثۀ دولت؛ یعنی قوۀ قضاییه، مقننه، و اجراییه، اما جز تشکیلات نظام کشور بوده و به طور مستقلانه عمل می‌نماید. ماموریت کاری کمیسیون ایجاب می‌نماید تا منحیث یک ارگان مستقل عمل نماید، درغیر آن کمیسیون نمی‌تواند از نحوۀ فعالیت نهادهای دولتی و سایر نهادها در راستای تطبیق قانون و تأمین حقوق بشر نظارت نماید.

۲- درتقسیمات و مصارف مالی خود مستقل است.

کمیسیون در بخش‌های اساسی زیر فعالیت دارد:

۱- حمایت ازحقوق بشر (نظارت، بررسی ازتخطی‌ها و عدالت انتقالی، سمع شکایات در مورد غصب ملکیت‌ها و زمین‌ها)، سلب آزادی غیر قانونی، تهدید، تجاوز جنسی، قتل، شکنجه در زندان‌ها و نظارتخانه‌ها، خشونت خانواده‌گی علیه زنان و غیره.

۲- نظارت بر چگونه‌گی استفاده ازحقوق سیاسی، در جریان انتخابات و رسیده‌گی به شکایات ناشی از تخلفات حقوق سیاسی افراد(حق آزادی بیان،حق آزادی رفت و آمد، حق آزادی تشکیل انجمن‌ها، سازمان‌ها و احزاب سیاسی).

۳- توسعۀ حقوق بشری

- ایجاد دفتر حقوق بشر در وزارت‌های محترم امور زنان،خارجه، معادن و صنایع، داخله، تجارت.
- تعلیم دادن حقوق بشر برای (مامورین دولتی، استادان پوهنتون، ملا امامان، نماینده‌گان شوراهای محلی، کارمندان مؤسسات خیریه، نهادهای مدنی.)

درس بیست‌و دوم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">تعریف، ماهیت دموکراسی و تاریخچه</td></tr>
<tr><td>۲- هدف کلی</td><td colspan="2">آشنایی با سیر تاریخی دموکراسی</td></tr>
<tr><td>۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• سیرتاریخی دموکراسی را بدانند.
• سیر تاریخی دموکراسی را از قرن دوازدهم تا اکنون تشریح کرده بتوانند.
• علاقه مندی به مطالعه سیر تاریخی دموکراسی از قرن دوازدهم تا اکنون پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>۴- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.</td></tr>
<tr><td>۵- مواد ممکن و ممِّد درسی</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.</td></tr>
<tr><td>۶- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی
سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: نقض حقوق بشر چیست؟</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>انگیزه
در تصویر چه را می‌بینید؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۸۵) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید که به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱-در یونان باستان کدام اقشار مردم درامر حکومت و وضع قوانین مشارکت نداشتند. ۲- اولین بذر دموکراسی در کدام سال و در کدام کشور دیده شد؟ ۳- به موجب نظریهٔ لاک، حکومت به چند قوه تقسیم می‌شود؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- سنا: مجلسی که در بعضی کشورها همراه مجلس شورا یا نماینده‌گان، وظیفهٔ قانون گذاری را بر عهده دارد. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- در یونان باستان مردم به جز زنان و برده‌گان در امر حکومت و وضع قوانین مشارکت مستقیم داشتند. ۲- اولین بذر دموکراسی در کشور انگلستان در سال ۱۲۱۵ م. با توشیح منشور کبیر توسط ژان پاد شاه این کشور دیده شد. ۳- به موجب نظریهٔ لاک حکومت به سه قوه تقسیم می‌شود. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- مفهوم دموکراسی را در اصطلاح روشن سازید.
کلمه دموکراسی Democracy که در زبان دری مردم سالاری را در برابر آن نهاده اند از لفظ یونانی Demokratiaگرفته شده است. این لفظ یونانی خود ترکیبی است از Demos مردم وKratein حکومت کردن. به این ترتیب دموکراسی ازنظر لغت یعنی حکومت مردم به وسیله مردم را می‌رساند.
۲- اولین بار کلمۀ دموکراسی توسط چه کسی به کار گرفته شد؟
کلمه دموکراسی برای اولین بار در آتن، در زمان کلیستن به کار رفت.
۳- تطور دموکراسی رادر روم شرح کنید
در روم تجربۀ دموکراسی به شکل حکومت جمهوری ظاهر شد؛ بنابر نوشته‌های پولیب نویسندۀ یونانی تاریخ روم نظام جُمهوری آن کشور از سه عنصر شاهی (کنسول) اشرافی (سنا) و دموکراسی (مجالس مردم) فراهم آمده بود، بالاخره قدرت به دست سنا اشرافی افتاد، اعضای سنا مدام العمر از جانب مردم انتخاب می‌شدند و از این رو، سنا خود منشأ مردمی داشت؛ اما عضویت در سنا محدود به شمار اندکی از خاندان‌های ثروتمند بود. سنا تا قرن اول قبل از میلاد همچنان قدرت را در دست داشت، هر چند مجالس مردمی در این دوره نفوذ یافت و محاکم قضایی به عنوان نهادهای مدافع حقوق مردم تأسیس شد.
۴- عمده ترین متفکران دموکراسی کی‌ها هستند؟
عبارت انداز: جان لاک فیلسوف انگلیسی، ژان شاک روسو، منتسکیو.
۵-عمده ترین شعارهای دموکراسی پس از انقلاب کبیر فرانسه چه بود؟
آزادی، برادری، برابری) که در پی ریزی دموکراسی رویداد بزرگ محسوب می‌گردد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

دموکراسی

دموکراسی سیستم سیاسی است، که در آن قدرت در دست مردم است. در سیستم‌های دموکراتیک حکومت توسط مردم کنترول می‌شود و مردم مطابق قانون اساسی اداره می‌شوند که حقوق اولیۀ انسانی آن‌ها را ضمانت و قدرت را میان مردم تقسیم کرده باشد. امروز در کشورهای بزرگ دموکراتیک شرکت همۀ مردم به طور مستقیم، در اتخاذ تصمیم‌گیری بسیار زیاد مشکل و تقریباً غیر ممکن است. رایج‌ترین شکل دموکراسی در جهان دموکراسی غیر مستقیم یا جُمهوری است، مردم مقامات رسمی را انتخاب می‌کنند تا خواسته‌های آن‌ها را نماینده‌گی کنند.
قانون محدودیت‌هایی برای این برگزیده گان قایل می‌شود، تا نتوانند ازقدرتی که به آن‌ها داده شده است سوء استفاده کنند. اگر آن‌ها از قدرت خود سوء استفاده کنند، رأی دهنده‌گان این حق و حتی این وظیفه را دارند که آن‌ها را برکنار کنند.
کشورهای صنعتی پیشرفته از چنین سیستمی استقبال کرده و از آن استفاده زیادی کرده اند. رشد و توسعۀ اقتصادی و نظام مردمی دو مقوله یی هستند که در کنار یک دیگر حرکت می‌کنند؛ زیرا هر دوی آن‌ها نیاز به اتباع آزاد و با سواد دارند.[۱]

---

(۱) عضد انلو، حمید آشنایی با مفاهیم جامعه شناسی ص ۲۹۹ تهران: ۱۳۸۲ هـ‌ش.

درس بیست وسوم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**اهداف، اصول و لوازم دموکراسی**	
۲- هدف کلی	اشنایی با اهداف و اصول دموکراسی	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • اهداف و اصول دموکراسی را بدانند. • شرایط ولوازم دموکراسی را تشریح کرده بتوانند. • در بهتر ساختن شرایط و لوازم دموکراسی ذهنیت مثبت پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.	
۶- شیوۀ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی.	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: عمده ترین متفکران دموکراسی را نام ببرید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه در تصویر چه را می‌بینید؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۸۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید تا به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- سه مورد از اصول پایه‌های دموکراسی را نام ببرید. ۲- برای تحقق دموکراسی چه ضرور است؟ ۳-کشورهایی که خود را به تطبیق دموکراسی ملزم می‌دانند چه کارها را باید انجام دهند؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- اصول بنیادهای دموکراسی عبارتنداز: • برابری در برابر قانون. • برابری در برابر قضا. • برابری در امتیازات و استفاده از فرصت‌ها. ۲-برای تحقق دموکراسی شخصیت دموکراتیک ضروری است. ۳- باید اهداف، اصول پایه‌ها و شرایط ایجاد و گسترش فرهنگ دموکراتیک را به وجود آورند ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- عدم اجماع در تعریف و مبانی دموکراسی چه نتایج را به بار آورده است؟ با آن‌که پیرامون تعریف و مبانی دموکراسی اجماع کامل وجود ندارد و آن سبب پیچیده‌گی‌ها ودگرگونی‌های اجتماعی سیمای جوامع دموکرات شده و در هر جامعه یی مطابق با جهان بینی و ایدیولوژی سیاسی خویش آن را تغییر داده است.

۲- در نظام دموکراسی برای اتباع چه فرصت‌های باید در نظر گرفته شود؟ نظام دموکراسی برای اتباع خود، فرصت‌های مختلف زنده‌گی از قبیل: اقتصاد، آموزش، به دست آوردن مناصب دولتی و غیره را به طور مساویانه درنظر گرفته است تا از آن برخوردار باشند.

۳- قبول عامه چیست؟ و با مشارکت عمومی چه فرق دارد: مفهوم قبول عامه رضایت مردم درتبعیت از حکومت، از عنصر اساسی دموکراسی است. در نظام دموکراسی، هر حکومتی مشروعیت خود را از مقبولیت عامه به دست می‌آورد.

۴- بعضی از ضرورت‌ها و شرایط دموکراسی را نام بگیرید؟ برای تحقق دموکراسی شخصیت دموکراتیک ضروری و آن عبارت انداز:

۱-نظر انتقادی به متولیان، ۲- انعطاف پذیری،۳- واقع بینی، ۴- تحمل وبرده باری،۵- تحمل و مدارا، ۶- اعتماد به قدرت اجتماعی.

۵- کشورهای غربی در تطبیق دموکراسی چقدر صادق هستند؟ دلیل تان چیست؟ با وصف آن‌که کشورهای غربی، خود، را مدافعین سرسخت دموکراسی معرفی می‌نمایند. ولی در عمل فرهنگ دموکراتیک را در بسا از کشورها، پا مال نموده اند. نمونهٔ آشکار این دو رنگی انتخابات دموکراتیک الجزایر و ترکیه در دههٔ نود قرن بیستم می‌باشد که توسط حکومت‌های دموکرات آن کشورها لغو اعلان گردید و در نتیجه کشور الجزایر برای مدت بیشتر از ده سال به خاک و خون کشانیده شد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

بنیادهای اساسی دموکراسی: بنیادهای اساسی دموکراسی عبارتنداز:

۱- قدرت حاکمهٔ مردم،۲- حکومت مبتنی بر آرای مردم،۳- حکومت اکثریت،۴- حقوق اقلیت، ۵- متعهد بودن برای حقوق بشر، ۶- انتخابات آزاد و عادلانه،۷- یکسان بودن در برابر قانون،۸- تعقیب قانونی، ۹- محدودیت‌های قانونی بر حکومت، ۱۰- پلورالیزم اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی [۱] و غیره.

برخی از خصوصیات دموکراسی عبارتنداز:

- تقسیم قدرت میان قوای سه گانه (اجراییه، مقننه و قضاییه)
- حکومت در برابر مردم جوابده باشد.
- آزادی فعالیت‌های صلح آمیز مخالفان حکومت
- آسان گرفتن در برابر همهٔ افراد با هر گونه طرزفکر
- عدم تبعیض و نفی خود خواهی [۲]

حقوق مردم درنظام‌های دموکراتیک

- سهم‌گیری تمام افراد جامعه در ادارهٔ دولت به شکل مستقیم و یا از طریق انتخاب نماینده خود.
- حق کاندید نمودن برای رهبری جامعهٔ خود
- حق رأی دادن به صورت آزاد، مخفی و همه گانی
- آزادی تشکیل انجمن‌ها، اتحادیه‌ها و احزاب سیاسی
- آزادی اندیشه، بیان و فعالیت‌های فرهنگی، سیاسی، اجتماعی

---

(۱) دای فولادی، دموکراسی ص ۱۳۰ چاپ اول: ۱۳۸۱هـ.ش. (۲) خیرن، روشن و دیگران دستنامهٔ آموزشی حقوق بشر ص ۴۳ سال چاپ ۱۳۸۴ هـ.ش.

درس بیست وچهارم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**دموکراسی در افغانستان**	
۲- هدف کلی	آشنایی به دهۀ دموکراسی، جرگه ها، اسلام و دموکراسی در افغانستان	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • جرگه‌ها را بشناسند. • دهه دموکراسی را تشریح کرده بتوانند. • به دهۀ دموکراسی در افغانستان علاقه مندی پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوۀ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: اهداف دموکراسی را بیان دارید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید جرگه چیست؟	۲ دقیقه

<table>
<tr><th>فعالیت معلم</th><th>فعالیت شاگردان</th><th>زمان به دقیقه</th></tr>
<tr><td>۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۹۳) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند.
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید.
۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد.
۴- ارزیابی درس جدید
از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود:
۱- اصول فکری مشروطه خواهان اول را بیان کنید؟
۲-بعد ازمعاهدهٔ بُن کدام پایه‌های اساسی دموکراسی ایجاد و عملی گردید؟
۳- نظام سیاسی اسلام به چند اصل استوار است صرف نام بگیرید؟
۵- کارخانه‌گی
در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.</td><td>۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند.
۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند.
۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند.
۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند.
۱- اصول فکری مشروطه خواهان اول عبارت بود از: اعتقاد راسخ به دین مبین اسلام، وحدت ملی تعمیم معارف وتأسیس مطبوعات، ایجاد شورای ملی از راه انتخابات آزاد و همه‌گانی و تأمین عدالت اجتماعی.
۲- قانون اساسی کشور تصویب گردید، براساس آن بعضی اصول و اساسات دموکراسی ایجاد و عملی گردید و مردم افغانستان به حقوق ذیل دست یافتند: حق انتخاب نمودن، برای رهبری جامعه و پارلمان با رضایت خود، حق رأی دادن.
۳- نظام سیاسی اسلام بر دو اصل عمده که عبارت است:
• حاکمیت مطلق و حق قانون‌گذاری از آن خداوند است.
• خلافت از آن مردم است.
۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.</td><td>۱۰
۱۵
۱۰
۳ دقیقه</td></tr>
</table>

جواب به سؤالات متن درس

۱- دموکراسی با جرگه‌های ملی ما چه مشابهت دارد؟

اصل دموکراسی اظهار آزادانهٔ نظر و سهم‌گیری مردم در اتخاذ تصامیم دولتی و عامه می‌باشد، که با جرگه‌ها مشابهت دارد؛ چنانچه درجرگه‌ها مردم در مسایل: سیاسی، اجتماعی و مذهبی جمع شده بحث می‌نمایند راه حل‌ها واضح می‌گردد و تصمیم اتخاذ می‌نمایند.

۲- قدم‌های اول دموکراسی چگونه در افغانستان گذاشته شد؟

درعصر امیر امان الله خان بنابر تغییراتی که در جهان و منطقه رخ داده بود، عملی کردن یک سلسله پلان‌های اجتماعی فرهنگی از حکام دولت روی دست گرفته شد که عملی کردن آن برنامه‌ها خود زمینهٔ اجتماعی رشد اندیشه‌های آزادی خواهی و مشروطیت و دموکراسی را در کشور فراهم کرد.

۳- اولین دورهٔ فعالیت‌های دموکراسی در افغانستان چه وقت به وجود آمد؟

اولین دورهٔ فعالیت‌های دموکراسی در افغانستان در زمان اعلیحضرت محمد ظاهر شاه به وجود آمد، به اساس قانون اساسی ۱۳۴۳ هـ.ش. قانون انتخابات وضع گردید و انتخابات پارلمانی راه اندازی شد، معیارهای مردمی انتخابات پارلمانی سجل و مطابق به شرایط وقت پارلمان منتخب تشکیل گردید.

در این دوره با رشد و گسترش روحیهٔ دموکراسی در میان اقشار مختلف مردم، علاقه‌مندی و سهم‌گیری مردم درامور سیاسی و اجتماعی کشور بیشتر گردید. زمینه برای تشکیل احزاب سیاسی فراهم آمد.

۴- توافق‌نامهٔ بن در احیاء و توسعهٔ دموکراسی در کشور چه نقش داشت؟

بعد از توافق‌نامهٔ بن لویه جرگهٔ اضطراری و حکومت انتقالی تشکیل گردید. پس از آن قانون اساسی کشور تصویب گردید و بر اساس آن بعضی اصول بنیادهای دموکراسی ایجاد و عملی گردید و مردم افغانستان به حقوق ذیل دست یافتند:

حق انتخاب نمودن برای رهبری جامعه و پارلمان با رضایت خود، حق رأی دادن به شکل آزاد، مخفی و همه‌گانی، آزادی تشکیل انجمن‌ها، اتحادیه‌ها و احزاب سیاسی مطابق به قانون،فعالیت‌های فرهنگی، سیاسی اجتماعی مطابق به قانون و غیره.

۵-عمده ترین مبانی دموکراسی که در قانون اساسی کشور انعکاس یافته چیست؟

عمده‌ترین مبانی دموکراسی در فصل دوم قانون اساسی کشور (حقوق اساسی و وجایب اتباع) در مادهٔ (۲۲-۵۹) انعکاس یافته است.

معلومات اضافی برای معلم محترم

بعضی از نقدها پیرامون دموکراسی

۱- بعضی نقادان می‌گویند به زعم ادعای نظام‌های دموکراتیک، ما در تصمیم‌های سیاسی همواره با ارادهٔ اصیل عمومی روبرو نیستیم؛ بلکه چه بسا با ارادهٔ غیر واقعی مردم مواجه هستیم.

۲- علی رغم تأکید دموکراسی بر مشارکت و رضایت، بسیاری از افراد و گروپ‌ها، تشکیل واقعی و یا پشتوانهٔ ندارند و به هر حال عملاً (ندای سیاسی) اند.

۳- اختلاف نظر بی سابقه که از دموکراسی بر می‌خیزد در بسیاری از مواضع و مواقع، خصوصاً در زمان‌های حساسی که کشورها نیازمند حاکمیت و انسجام و تمرکز هستند، می‌تواند ثبات و استحکام آن‌ها را تهدید و تخریب کند.

۴- در سیستم‌های دموکراسی این خوف است، که مردم در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی مسؤولانه برخورد نکنند و بهترین گروپ نخبه گان به مواضع قدرت به پارلمان راه نیابند و در انزوای سیاسی بیفتند. به نظر ایشان نظام مردم سالار عملاً نمی‌تواند شایسته سالار باشد. [1]

۵- دموکراسی‌های رایج معمولاً حکومت اکثریت و گاه نصف به اضافهٔ یک بر اقلیت است. نه حکومت مردم بر خود شان، بعضی از آن خصوصیات را به دیکتاتوری اکثریت تعبیر کرده اند، که در آن ممکن است به اقلیت مجال تبدیل شدن به اکثریت داده نشود.

مدافعان دموکراسی نیز مزایا و خوبیهای زیادی را در دفاع از این سیستم ارائه می‌کنند که اینهاست:

تأمین آزادی فردی و حقوق طبیعی؛ آموزش مردم و ارتقای سطح آگاهی به واسطهٔ تمرین و آزمون و خطا و تجدید نظر؛ ارزش دادن انسان‌ها، تقویت مسؤولیت‌پذیری و حس اعتماد به نفس، ایجاد رشد و پرورش در مردم، تأمین برابری سیاسی، شفافیت حکومت و استیضاح و طلب وضاحت از حاکمان و ایجاد توسعه در سرمایه داری.

---

(۱) بیات، عبدالرسول و جمع از نویسنده گان   فرهنگ واژه‌ها   ص ۲۸۵   چاپ دوم: ۱۳۸۷ هـ.ش.

درس بیست وپنجم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**افکار عمومی و رسانه‌ها**	
۲- هدف کلی	آشنایی با افکار عمومی و رسانه‌ها	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • با افکار عمومی و رسانه‌ها آشنا شوند. • افکار عمومی را از رسانه‌ها تفکیک کرده بتوانند. • به افکار عمومی و رسانه‌ها علاقه‌مندی پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب	
۵- مواد ممکن و ممِد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: اسلام به حیث آخرین دین خداوند(جَلَّ جَلاَلُه) در مورد نظام سیاسی جامعه به کدام دو اصل عمدهٔ استوار است؟	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید افکار عمومی چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۰۱) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- ظهور و رشد رسانه‌ها باعث کدام تغییر گردیده است؟ ۲- اهمیت رسانه‌ها را بیان دارید. ۳-وقتی می‌گوییم رسانه‌ها، کوچک شدن کرهٔ ارض و همسایه‌گی ساکنان آن را موجب شده کدام مفهوم را می‌رساند؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- ظهور و رشد رسانه‌ها باعث تغییر شیوه و انتقال فرهنگ از نسلی به نسلی دیگر شده است. ۲- رسانه‌ها به عنوان مهم‌ترین عامل تبلیغات از یک‌سو و مهم‌ترین عامل تأثیرگذار برافکار عمومی از سوی دیگر، در جهان امروز از اهمیت فوق العاده برخوردار است. ۳- هیچ حادثه و خبر در عصر ارتباطات جمعی صرف به یک منطقهٔ جغرافیه محدود نمانده؛ بلکه به تمام جهان مربوط می‌شود؛ به طور مثال:وقتی خبر به شهادت رسیدن یک افغان از طریق وسایل ارتباط جمعی پخش می‌گردد مربوط به کشور افغانستان نمی‌شود؛ بلکه تمامی مردم جهان از ان متأثر وملول می‌گردد. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- افکار عمومی چیست؟ مجموعهٔ از تصامیم عام افراد عامه، در مورد یک موضوع خاص را افکار عمومی می‌گویند.
۲- افکار عمومی چه اهمیت دارد؟ اهمیت روز افزون افکار عمومی دردنیای امروز به خصوص جامعهٔ صنعتی، حاکمان را واداشت تا برای جلب همکاری پیش از پیش به نظریات، اعتقادات و تمایلات آن‌ها توجه نمایند و به منظور تأمین خواسته‌ها و نیازهای گروپی وسایل گوناگون افکار عمومی را با خود هماهنگ سازند.
۳- رسانه را تعریف کنید؟ رسانه وسیلهٔ انتقال: خبر، پیام، معلومات واطلاعات می‌باشد و انواع آن قرار ذیل است.
رسانهٔ برقی، مانند: رادیو، تلویزیون، رسانهٔ چاپی؛ مانند: روزنامه، جریده، (هفته نامه، نشریه)
۴- رسانه‌ها در جامعهٔ ما چه اثر دارد؟ رسانه‌ها مردم را در جریان امور اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی قرار داده و با عوامل و نتایج آن آشنا می‌سازد.
۵- چهار وظیفه رسانه‌ها را مختصراً بیان دارید. : ۱- نقش تفریحی، جزء از وظایف رسانه‌ها؛ تفریح و سرگرمی و آموزش انسان‌ها است تا انسان را موجوداتی مستعد و خلاق برای کار و فعالیت بار آورد.۲- نقش خبری: رسانه‌ها پخش خبرو اطلاع را به عهده دارند، رسالت آنان در انتقال سریع و بی طرفانهٔ آگاهی پخش اخبار و وقایع دنیا است.
۳- نقش یک‌سان سازی: رسانه‌ها نزدیکی سلیقه‌ها، خواسته‌ها و توقعات تمامی ساکنان یک جامعه را باعث می‌شود.
۴- آگاه سازی: آگاه سازی انسانها یکی از علل است که موجب تغییر مفکوره‌ها در انسان می‌گرددکه یکی از وظایف رسانه‌ها است.

معلومات اضافی برای معلم محترم

افکار عمومی: نظر،روش و ارزیابی مشترک گروپ اجتماعی در یک موضوع مورد توجه و علاقهٔ همه‌گان که در لحظهٔ مشخص، بین تعداد زیادی از افراد یک قشر یا طبقه یا سراسر اجتماع، به طورنسبی عمومیت پیدا کرده است و از جانب عامه پذیرفته می‌شود.
در معنای عام، افکار عمومی بیان یک حالت ذهنی است، که تصور می‌کنند فلان حکم درست است؛ امّا می‌پذیرد که چنین قضاوت امکان دارد خطا باشد. در معنای خاص، افکار عمومی، حکم جمعی یک جامعه معین در بارهٔ یک موضوع یا مسئله است. [(1)]
رسانه‌های جمعی: رسانه‌های جمعی به هر نوع وسیله، یا صنعتی گفته می‌شود که برای انتخاب، انتقال و دریافت محتویات یا مضامینی؛ مانند: اطلاعات به کار گرفته می‌شود یکی از جنبه‌های این تکنالوژی وسیله برقراری ارتباط است. با تغییر این وسایل، زنده‌گی اجتماعی نیز تغییر می‌کند، رشد کلیدی فرهنگ و آگاهی انسان وابسته به تغییراتی است که در شیوهٔ برقراری ارتباط به وجود می‌آید.
ظهور و رشد رسانه‌های جمعی به صورت وسیع، باعث تغییر شیوهٔ انتقال فرهنگ از یک‌نسل به نسل دیگر شده است؛ علاوه بر این، به این دلیل که امروز، رسانه‌های جمعی می‌توانند، هم‌زمان، اطلاعات زیاد را در اختیار تعداد عظیمی ازمردم طرف خطاب قرار دهند، نقش آن‌ها برای انتقال سریع فرهنگ ،از اهمیت به سزایی برخوردار است هر یک از سیماهای رسانه یی (تلویزیون، رادیو، روزنامه، مجله، کتاب، سینما وغیره) پیام‌های فرهنگی را در شکل یا محتوای خبری یا سرگرمی منتقل می‌کند.

(۱) نیک گهر، عبدالحسین مبانی جامعه شناسی ص ۱۳۷ تهران ۱۳۸۳ هـ‌ش.

درس بیست وششم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

<table dir="rtl">
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">انواع رسانه‌ها</td></tr>
<tr><td>۲- هدف کلی</td><td colspan="2">آشنایی با انواع رسانه</td></tr>
<tr><td>۳- اهداف آموزشی
(دانشی، مهارتی، ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند:
• انواع رسانه‌ها را بدانند.
• انواع رسانه‌ها را ازیک دیگر تفکیک کرده بتوانند.
• ذهنیت مثبت به جهات مطلوب تلویزیون، انترنت و شبکهٔ کیبلی پیدا کنند.</td></tr>
<tr><td>۴- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.</td></tr>
<tr><td>۵- مواد ممکن و ممُد درسی</td><td colspan="2">کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.</td></tr>
<tr><td>۶- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">شفاهی، تحریری، عملی.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی
سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: نقش یکسان سازی را بیان دارید.</td><td>زمان ۵ دقیقه</td></tr>
<tr><td>انگیزه
آیا با انواع رسانه‌ها آشنایی دارید؟</td><td>۲ دقیقه</td></tr>
</table>

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آن‌ها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۰۵) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- اصطلاح مطبوعات به چند معنی آمده است؟ بیان دارید. ۲-وظیفه و نقش ریاست رادیو و تلویزیون تعلیمی و تربیتی کشور را بیان دارید. ۳- انترنت چیست؟ بیان دارید. **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند، بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته، در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت، درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- اصطلاح مطبوعات به دو معنی آمده است خاص و عام. ۲- وظیفهٔ آن پخش و نشر پروگرام‌های تعلیمی و تربیتی بوده، درتقویهٔ سطح دانش علمی و مسلکی معلمان و شاگردان با ارزش و سودمند می‌باشد. ۳- انترنت مجموعهٔ از هزاران شبکهٔ گستردهٔ کوچک و بزرگ در سراسر جهان است، که شرکت‌ها، سازمان‌ها و مراکز علمی و تجارتی و آن‌هایی که باعث پیشرفت کار می‌شوند، با هم مرتبط می‌کند. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- مطبوعات چه تأثیر بر جامعه دارد؟ مطبوعات یکی از وسایل مؤثر نظارت بر امور عمومی و دولت است و مانند چشم و گوش ملت محسوب می‌شود. به هیچ کس پوشیده نیست که امروز مطبوعات در زنده‌گی اجتماعی و سیاسی یک کشور نقش مهمی را ایفا می‌کند.
۲- محتویات روزنامه‌ها را کدام مطالب تشکیل می‌دهد؟ روزنامه‌ها اطلاعات تازهٔ عمومی را پیرامون وقایع مهم در تمام ساحات زنده‌گی اجتماعی، داخلی و خارجی برای خواننده‌گان خود نشر می‌کند. روزنامه‌ها اطلاعاتی را در بارهٔ امور جاری و سرگرمی به مردم ارائه می‌دارند.
۳- رادیو و تلویزیون چه تأثیر بر افکار مردم دارند؟ رادیو به عنوان رسانه آگاهی و خبری در موارد زیاد تأثیرات قابل ملاحظه بر افکار و اذهان مردم دارد. امروز تلویزیون بخش جدا ناپذیر زنده‌گی خانواده‌ها را تشکیل می‌دهد. تلویزیون به فراهم ساختن چهار چوبهای تجربه، نظریات عمومی فرهنگی که در بین افراد، در جوامع امروزی اطلاعات را تفسیر کرده، سازمان می‌دهد، کمک می‌کند و تأثیر زیاد بر افکار مردم و جامعه دارد.
۴- اهمیت انترنت را بیان دارید؟ انترنت دارای اهمیت زیاد است؛ به طور مثال: انترنت ارزان‌ترین وسیلهٔ ارتباط افراد با یک دیگر و همچنین آسان‌ترین طریقه دست‌رسی به آخرین اطلاعات در سراسر جهان می‌باشد و از طریق انترنت هر نوع اطلاعات اعم از: متن، تصویر، صوت وفلم قابل انتقال است.
۵- شبکه‌های کیبلی دارای کدام برنامه‌ها می‌باشد. شبکه‌های کیبلی دارای برنامه‌های گوناگون تربیتی، فرهنگی، تفریحی، ملی و بین المللی می‌باشد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

خصوصیات رادیو تلویزیون

الف: رادیو و تلویزیون بیشتر در خانه و خانواده‌ها بیننده و شنونده دارند و مورد استفادهٔ عامه قرار می‌گیرند و وسایل ارتباطی هستند، که می‌توانند آن‌ها را عمدتاً رسانه‌های ارتباطی یک جانبه نامید(سینما نیز دارای همین خصوصیات یک جانبه است، با این تفاوت که ممکن است فلمی روزها و حتی ماه‌ها، روی پرده بماند وتکرار شود؛ ولی برنامه‌های رادیو تلویزیونی موقت اند و معمولاً جز یکی دوبار پخش نمی‌شود). تلویزیون(بیش از سینما و حتی بیش از رادیو) قدرت ابلاغ را دارد.
ب: از آن‌جاکه رادیو و به خصوص تلویزیون، به عنوان رسانهٔ آگاهی رسانی و خبری در موارد زیادی به تسخیر زمان و مکان دست یافته اند، درمقایسه با سینما و وسایل ارتباطی تحریری (کتاب و مطبوعات)نه تنها میدان عمل وسیعی را در اختیار دارند و می‌توانند به طور وسیع بر افکار و اذهان تأثیر گذارند؛ بلکه گذشته از وسعت میدان عمل می‌توانند، با سرعت شگفت انگیزی نیز این کار را انجام دهند، یعنی به پخش سریع پیام‌ها و برنامه‌ها می‌پردازند.
ج: در مقایسه رادیو و تلویزیون، از آن‌جا که تلویزیون بیشتر به حافظهٔ بصری تکیه دارد، و رادیو به حافظهٔ شنیدنی متکی است و به عبارت درست‌تر، از آن‌جا که حافظه از تصویر تأثیر بیشتر را می‌پذیرد، تا از صدا، تأثیر یا جذب پیامها و برنامه‌های تلویزیونی، بیشتر از رادیو و زیاد تر و پرحجم‌تر از سینما است [(۱)]
در مقابل، رادیو در به کار اندختن قوهٔ تخیل و تفکر انسان‌ها و تلاش ذهنی آن‌ها برای حل مسایل و درک مطالب و حتی خلاقیت فکری و فرهنگی بر تلویزیون برتری دارد و با تأثیراتی نزدیک به تأثیر کتاب و عمدتاً به وجهی ذهنی پیام خود را بیشتر با مخاطب قرار دادن ادراک انتقال می‌دهد؛ ولی « تلویزیون به صورت عینی‌تر ما را از خودمان جدا می‌کند و با نیروی بیشتر از رادیو، خود را بر شخصیت ما تحمیل می‌کند.

....

(۱) ترابی، دکتر علی اکبر جامعه شناسی تبلیغات ص ۲۵ چاپ اول: ۱۳۸۱ هـش.

درس بیست وهفتم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**رسانه‌ها و دموکراسی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با دموکراسی، رسانه‌ها و انتخابات	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • رسانه‌ها و انتخابات را بدانند. • رسانه‌ها و دموکراسی را تشریح کرده بتوانند. • به جهات مثبت رسانه‌ها و دموکراسی علاقه مند شوند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممِّد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.	
۶- شیوهٔ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی.	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظهٔ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: شبکه کیبلی چیست؟	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید که آزادی رسانه‌ها مهم‌ترین رکن دموکراسی به شمار می‌رود؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمان به دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آنها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۰۹) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- این که می‌گویم رسانه‌ها برای دولت مردمی نیروی بی نظیر است کدام معنی را افاده می‌کند؟ ۲- اگر در یک کشور انتقاد وجود نداشته باشد چه رخ خواهد داد؟ ۳-یکی از وظایف رسانه‌ها را در پروسهٔ انتخابات بیان دارید؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته، در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- چون رسانه‌ها دولت را قادر می‌سازد تا تماس را با مردم حفظ و انتقادها و پیشنهادهای را برای بهبود امور عرضه دارند؛ همچنان رسانه‌ها شکایات عمومی را تشریح و تجزیه نموده، سعی و تلاش می‌نمایند تا احساسات و نظریه‌های مردم را آن طوری که است، انعکاس دهند. ۲- اگر در یک کشور انتقاد وجود نداشته باشد خطر تعدی، ظلم ، بی‌عدالتی و تجاوز در جامعه بیشتر و ماموران دولت بدون ترس از اعتراض موخذه از قدرت خود سوء استفاده می‌کنند. ۳- یکی از وظایف رسانه‌ها دادن آگاهی‌های لازم جهت سهیم شدن مردم در انتخابات است، رسانه‌ها مردم خاموش جامعه را در جهت انتخاب کردن و انتخاب شدن سالم سوق می‌دهد. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- چرا رسانه‌ها چشم و گوش ملت هستند؟ چون رسانه‌ها از وسایل مؤثرنظارت بر امور عمومی و حکومت اند؛ بنابراین در حکم چشم و گوش ملت محسوب می‌شوند.

۲- در کشورهای که آزادی رسانه‌ها وجود نداشته باشد، مردم آن در چه حالت قرار می‌داشته باشند؟ در کشورهای که آزادی مطبوعات وجو نداشته باشد، خطر تعدی، ظلم، بی عدالتی و تجاوز برحقوق دیگران، در جامعه بیشتر می‌باشد و ماموران دولت بدون ترس از اعتراض و مؤاخذه از قدرت خود سوء استفاده می‌کنند.

۳- رسانه‌ها در رژیم‌های مردمی و مطلقه ازهم چه فرق دارند؟ در نظام‌های مردمی مردم و جامعه از رسانه‌ها به نفع خود استفاده می‌کنند. در حالی‌که در نظام‌های استبدادی رسانه‌ها تحت کنترول قطعی دولت بوده و بیشتر به نفع دولت کارمی‌کنند.

۴- رسانه‌ها در کدام موضوعات نقش کلیدی دارند بیان دارید؟ رسانه‌ها در توسعه و گسترش دموکراسی و آزادی‌های مردمی، انتخابات ریاست جمهوری، پارلمانی، طرح توسعۀ دولت‌ها و رویدادهای سیاسی، نقش کلیدی ایفا می‌کند.

۵- خلاصۀ کار کرد رسانه‌ها را در رژیم مردمی بیان دارید. کارکرد رسانه‌ها، دادن آگاهی جهت سهیم شدن مردم در انتخابات است؛ همچنان کاندیدها و احزاب مستحق آن از رسانه‌ها برای رسانیدن پیام خود به مردم استفاده می‌کنند، رسانه‌ها در ترغیب مردم برای حضور حد اکثر به پای صندوق‌های رأی تلاش می‌کند و با ارائۀ تشریح‌های درست و بی‌طرفانه، برای تصمیم‌گیری صحیح مردم درجهت ارزیابی اصلاح نماینده‌گان کمک می‌کند، رسانه‌ها تمام جریان انتخابات و پیام سیاستمدران را ارزیابی و بررسی می‌نماید و این موشکافی به رسانه‌ها می‌تواند حراست کنندۀ خوبی در برابر ملاحظات و فساد احتمالی در برگزاری انتخابات باشد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

جامعۀ مدنی Civil Socity

جامعۀ مدنی مجموعۀ نهادها، انجمن‌ها و تشکیلات اجتماعی است که مربوط به دولت و قدرت سیاسی نیستند؛ ولی نقش تعیین کنندۀ در تشکیل قدرت سیاسی دارند. به نظر بسیاری از نویسنده‌گان جامعۀ مدنی یکی از بنیادهای اساسی و اجتناب ناپذیر دموکراسی است. جامعۀ مدنی وقتی استحکام می‌یابد که نه تنها قدرت سیاسی استقلال داشته و خود مختار باشد، بلکه بر نهادهای دولت نیز اعمال قدرت و نفوذ کند. جامعۀ مدنی درقرن هفدهم و هجدهم در اروپا پدیدار شد و زمینۀ تحقق مشارکت و رقابت و دیگر اصول اساسی دموکراسی را فراهم ساخت.

سانسور Censor ship

از نظر لغوی به معنای « قضاوت کردن»؛ ولی در عرف سیاست به معنای اعمال قدرت سیاسی و یا نظایر آن برای جلوگیری از ابراز بیان هر عقیدۀ است که برای قدرت یا نظام سیاسی فرمان‌روا مضر و یا مزاحم شناخته شود.

به عبارت دیگر سانسور بازرسی و کنترول سخت گیرانه دولت، در باره دست آوردهای فرهنگی مکاتب، و رسانه‌های جمعی و حذف مواردی در کتاب‌ها، اخبار، فلم‌ها، و مانند آن‌ها که ضرر خود یا جامعه را تشخیص می‌دهند؛ مانند: سانسور اخبار، سانسور فلم و ....

درس بیست وهشتم

زمان تدریس(یک ساعت درسی)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**آزادی بیان و اخلاق رسانه یی**	
۲- هدف کلی	آشنایی با آزادی بیان	
۳- اهداف آموزشی (دانشی، مهارتی، ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: • آزادی بیان و اخلاق رسانه‌یی را بدانند. • اخلاق رسانه‌یی و آزادی بیان را تشریح کرده بتوانند. • ذهنیت مطلوب به جهات مثبت آزادی بیان و اخلاق رسانه‌یی پیدا کنند.	
۴- روش‌های تدریس	فعالیت گروپی، مباحثه، سؤال و جواب.	
۵- مواد ممکن و ممُد درسی	کتاب درسی، تخته، تباشیر، در صورت امکان تصاویر مربوط به درس.	
۶- شیوۀ ارزیابی	شفاهی، تحریری، عملی.	
۷- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی** سلام و احوال‌پرسی با شاگردان، ترتیب میز و چوکی؛ دیدن نظافت صنف، گرفتن حاضری و ملاحظۀ کارخانه‌گی، طرح یک سؤال از درس گذشته؛ مانند: رسانه‌ها چه نقش در انتخابات دارند؟ بیان دارید.	زمان ۵ دقیقه
	انگیزه آیا می‌دانید آزادی بیان چیست؟	۲ دقیقه

فعالیت معلم	فعالیت شاگردان	زمـــان بــــه دقیقه
۱- شاگردان را به گروپ‌های مناسب تقسیم نموده، به آنها هدایت دهید که صفحهٔ(۱۱۳) بخش تعلیمات مدنی را باز نموده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل را بیرون نویس نمایند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را که شاگردان قادر به توضیح آن نگردیده اند، روی تخته تحریر و معنی نمایید. ۳- از چند شاگردی که درس را آموخته اند و حاضر اند به رضا و رغبت آن‌را توضیح نمایند، بخواهید به نوبت درس را تشریح کنند. سپس خود خلاصهٔ درس را به صورت عام‌فهم به شاگردان بیان نمایید تا درس جدید استحکام یابد. **۴- ارزیابی درس جدید** از چند شاگرد (دیرآموز، متوسط و لایق) سؤالات زیر پرسیده شود: ۱- آزادی مطبوعات شامل کدام موضوعات می‌گردد؟ بیان دارید. ۲- رسانه‌ها به کدام دلیل از قوانین مطبوعات تخطی می‌کنند؟ ۳- وظایف ژورنالیست‌ها و قلم به‌دستان کشور در ارتباط با اخلاق رسانه‌یی در کشور ما چیست؟ **۵- کارخانه‌گی** در مورد کارخانه‌گی داده شده، توضیح داده شود.	۱- به گروپ‌ها تنظیم شده، در بارهٔ فعالیت درس جدید بحث می‌نمایند، لغات و اصطلاحات مشکل درس جدید را که نمی‌فهمند بیرون نویس کرده و از معلم خود می‌پرسند. ۲- لغات و اصطلاحات مشکل را از روی تخته، در کتابچه‌های خود نوشته می‌کنند. ۳- شاگردانی که درس را بهتر یاد گرفته اند، به میل و رغبت و با درنظر داشت نوبت درس را تشریح می‌نمایند. ۴- مطابق سویه خود به سؤالات جواب ارائه می‌دارند. ۱- آزادی مطبوعات شامل تأسیس مطبعه و نشر اعلان و فروش نشریه‌ها به وسیلهٔ گرداندن آن، نقد و بررسی و ارائهٔ تحلیل واقع‌بینانه و روشن‌گرانه نسبت به مسایل و جریان‌های موجود کشور، نقد عمل‌کردهای دولت، آگاهی دادن به مردم می‌گردد. ۲- به دلیل نوشتن مسایل خلاف قانون مطبوعات و استفادهٔ غیر قانونی از آزادی مطبوعات. ۳- درشرایط کنونی کشور ما به صلح و امنیت اشد ضرورت دارد. خبرنگاران کشور و قلم به‌دستان در تقویت اعتماد ملی، ثبات و صلح کمک نمایند و نباید وسایل باشند برای کمک رسانیدن اهداف ضد اجتماعی، ضد امنیتی و غیره. ۵- به توضیحات معلم محترم گوش داده اشتباهات خود را اصلاح می‌نمایند.	۱۰ ۱۵ ۱۰ ۳ دقیقه

جواب به سؤالات متن درس

۱- آزادی بیان چیست؟ عبارت از آزادی افراد در بیان نظریات و ایراد نطق و خطابه، بدون ترس و واهمه از دخالت دولت با رعایت قانون می‌باشد. آزادی بیان نباید به هیچ عنوان در برابر مصالح و منافع ملی قرار گرفته و موجب نقض قانون و عقده گشایی و بهانهٔ برای توهین و اهانت افراد و ارگان‌های دولتی گردد.

۲- دو مورد از محدودیت آزادی بیان را بنگارید.

۱- آزادی بیان نباید به هیچ عنوان در برابر مقدسات دینی، مصالح و منافع ملی کشور قرارگیرد.

۲- آزادی بیان نباید موجب بی اهمیت شدن قانون و ارزش‌های مورد قبول جامعه گردد.

۳- خصوصیات مطبوعات را در دموکراسی تحریر دارید؟ ذکر واقعات، نقد و بررسی و ارائهٔ تحلیل‌های واقع بینانه و روشنگرانه، نسبت به مسایل و جریان‌های موجود کشور، نقد عمل‌کردهای دولت و آگاهی دادن به مردم، از جملهٔ خصوصیات مطبوعات در دموکراسی به شمار می‌رود.

۴- کدام موضات شامل اخلاق رسانه یی می‌شود؟ بنگارید. متشکل از موضوعاتی؛ مانند: آزادی بیان، آزادی مطبوعات، قانون مطبوعات، مسایل و معاهدات بین المللی، حق چاپ سرقت ادبی، مسؤولیت روزنامه نگار،آگاهی نویسنده و مانند آن‌ها،که دارای متون تحریری و مدارک مشخص و قابل استفاده است.

۵- رسانه‌ها کدام موضوعات را نباید نشرکند؟ در زمینه معلومات دهید. رسانه‌ها نباید آثار و مطالبی که مغایر با اصول واحکام دین مقدس اسلام و مطالبی که موجب توهین سایر ادیان و مذاهب و همچنان مطالبی که مغایر قانون اساسی بوده و در قانون جزا و دیگر قوانین کشور ما جرم محسوب می‌شود، نشر نماید؛چون: کشور ما یک کشور اسلامی است، تبلیغ و ترویج ادیان دیگر غیر از دین مقدس اسلام، جواز ندارد.

معلومات اضافی برای معلم محترم

آزادی بیان: آزادی بیان، یکی از خصوصیات نظام مردمی است که در دموکراسی از اهمیت فراوانی برخورداراست. آزادی بیان امروز از ضروریات زنده‌گی اجتماعی شمرده می‌شود. برخی از اندیش‌مندان آزادی بیان را گل سر سبد تمام آزادی‌های مدنی به شمار می‌آورند.

آزادی بیان جوهر دموکراسی است و منظور آزادی بیان آن‌است، که هر کس حق اظهار نظر را دارد و نیز حق دارد اظهار نظر خود را مانند دیگران به گوش مردم برساند. [۱]

در مادهٔ ۴ قانون رسانه‌های جمعی کشورما آمده است.

(۱) هر شخص حق آزادی فکر و بیان دارد.

طلب حصول و انتقال معلومات، اطلاعات و نظریات در حدود احکام قانون، بدون مداخله، ایجاد محدودیت و تهدید از طرف مسؤولین دولتی شامل این حق است. این حق دربرگیرندهٔ فعالیت آزاد وسایل پخش، توزیع و دریافت معلومات نیز می‌باشد.

(۲) دولت آزادی رسانه‌های جمعی را حمایت،تقویه و تضمین می‌نماید. هیچ شخص حقیقی یا حکمی به شمول دولت و ادارات دولتی نمی‌تواند فعالیت آزاد رسانه‌های خبری یا معلوماتی را منع، تحریم، سانسور یا محدود نموده و یا طور دیگری در امر نشر رسانه‌های جمعی و معلوماتی مداخله نماید. مگر مطابق احکام قانون. [۲]

---

(۱) عظیمی، داکتر محمد اکرام — دین و دموکراسی — ص۷ — تاریخ انتشار میزان: ۱۳۸۴ هـ‌ش

(۲) رسمی جریده — د افغانستان اسلامی جمهوریت د عدلی وزارت — ص ۹ — تاریخ نشر ۱۵ سرطان: ۱۳۸۸ هـ‌ش.